

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

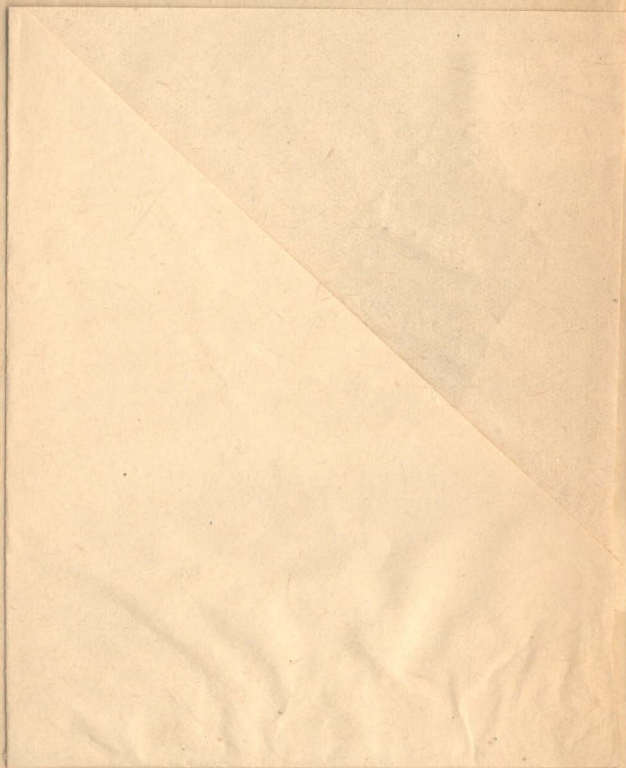
պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2984

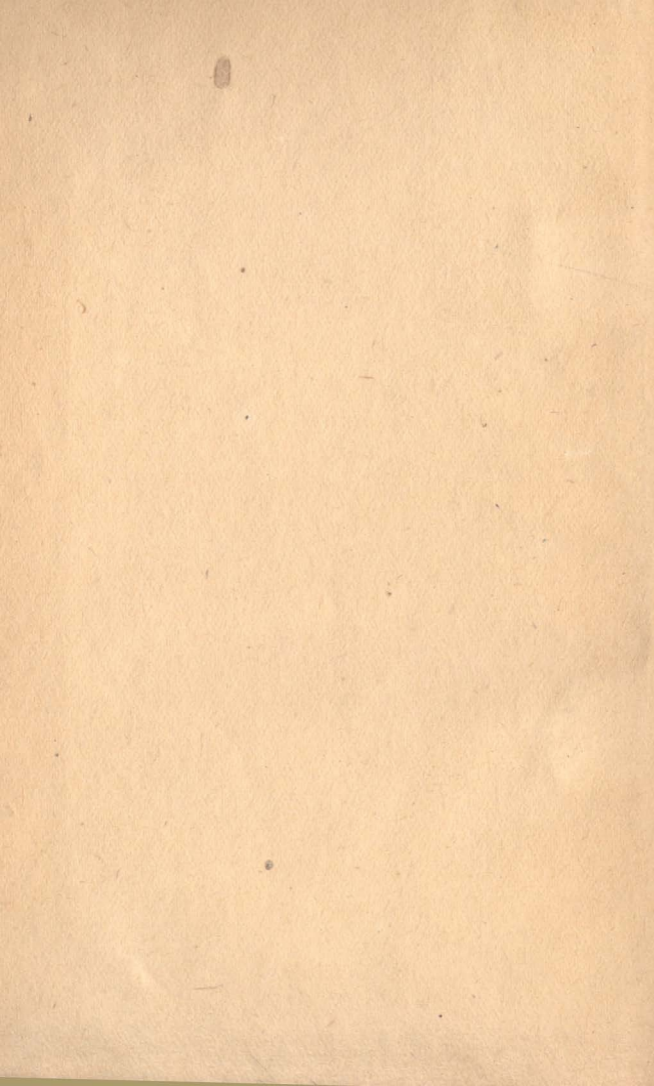

1911

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

1916

586

1916

Ս Ի Ի Ր Է Թ Ը

Ի Լ Թ Թ Ը

Հ Ի Ի Մ Ա Յ Ո Ի Ն

Վ Ե

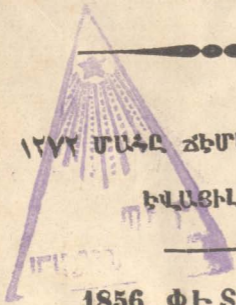
Ֆ Ե Ր Մ Ա Ն Ը Ա Լ Ի Ը Ա Ն

2984

Նապաստակաւ Գողթնաբան թիւրքի վէ
Լըրեհի լիւսանարանա Ռերձի-Պեպի Ին
պերապեր :

ԻՄՄ ՄԱԿԸ ՃԵՄԱԶԻԼ ԱԻԸՐԸՆ

ԵՎԱՅԻԼԻՆՏԻ

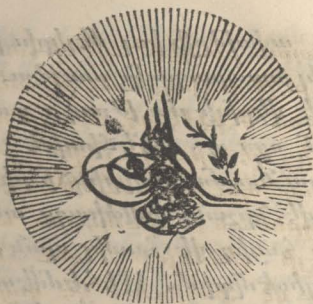
1856 ՓԵ ՏՐՎԱՐ 6

1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

Սահը փետրվարըն ալթընճը բազար իրթէսի կիւնիւ, բեաֆֆէի Վիւբէլայը Տէվէթը ալիէ վէ Շէյսիւլիւլամ հազրէթլէրի վէ իւլէմա վէ մէմուրին վէ միւթէպերան, վէ Սիլէլը Ռսէվիէ Ռաթրիգլէրի վէ Ռուէսասար, վէ Ռըրօթէսթան վէքիլի, վէ Նահուտի պաշխախամլարը վէ սայըր էսհապը մանսուպ վէ մէմուրիէթ օլան զէվաթ, ճանիպի Պասըր Ալիտէ, արզ օտասընտա, վէ փիչկեահընտա օլան տիվանխանէտէ տախի ահատը նաս հազըր վէ մէվճուտ օլտուգլարը հալտէ, Մէթթուպիի Սատըր Ալի սաատէթլիւ Հապապ էֆէնտի հազրէթլէրի, զիյրտէ մուհարրէր օլան խաթթը Հիւմայուհու ինայէթմագրուհու Շահանէյի ֆէթհ վէ գրաաթպուլուրուպ, ագիպինտէ տուայը պագայը էյամը էօմրիւ իգպայը Շահանէ վէ թէվաֆիր հէնկեամը սալթանաթը սէնիյէ էատ վէ թէղքեար օլուհարագ, բէսմը գրաաթը ֆէրմանը Ալի տախի խիթամ պուլմուշ տուր :

Վէլնիմէթը պիմիննէթիմիզ, Փատիշահըմըզ, էֆէնտիմիզ հազրէթլէ

րինին սու ինայէթ վէ իհասանլարը ,
 վէ Վ իւքէլայը Սալթանասթը սէնիյէլէ-
 րինին սու մէրթէպէ մէսաի վէ հիմ'
 մէթլէրի , կէօրիւլմիւշ վէ իշխաիլմիւշ ,
 վէ խայալ օլունուր մէրթէպէտէ շէյ
 օլմատըղընտան , ճիւմլէնին ագատմը
 վաճիպէյի զիմմէթի , սու նիմմէթը
 ճէլիլէ , վէ Ֆայիգէ , վէ Ղայրը մէ-
 մուլէնին գատը ու գըլմէթինի պի-
 լիպ , քէմալը սատագաթ , վէ Ղայրէթ
 վէ համիյէթլէ շիւքրիւնիւ էտա իթ-
 մէք օլաճաղընտան , սու մէրքէզատէ
 հարէքէթ , վէ խիւաֆը ըիզայը Ալի ,
 վէ մուղայիրի հուգուգ ու վէթան-
 տաշի օլան իֆալ վէ իմալտէն մուճա-
 նիպէթ խէրէք , էլթաֆը Ալիյէ վէ
 թէվէճճիւհիւ սէնիյէյէ շայան օլ-
 տուղումուղու ֆիիլէն խպաթ իթ-
 մէք , ճիւմլէյէ ֆարղը ազիմ օլտուղու
 թէրաֆըմըզտան տախի իսթար օլու-
 նարագ , տուայը խայրիյէ վէ շիւքրա-
 նիյէթը քէամիլէ իլէ , սիւրէթը ֆէր-
 մանը Ալի , վէ նաս պէյնինտէ իսթի-
 մալ օլունան տտէթա թիւրքճէ վի-
 սանը իլէ , Արմէնիճէյէ տախի թէր-
 ճիւմէսի , պաշգամա թապ իւ թէմ-
 սիլ գըլընմըշ տըր :

ՄԻԻԲԵԹԸ ԽԱԹԹԸ ՀԻԻՄԱՅՈՒՆ

ՄԻԻՃԻՊԻՆՃԻ ԱՄԵԼ ՕԼՈՒՆԱ

Տէսթճուրու էքրէմ վէ մուազզամն
միւշիրի էֆխէմ վէ միւհթէ
րէմ, նիզամ իւլ աայլէմ, նազիմի մէնա
զիմ իւլ իւմէմ, միւտիրի ումուրուլ
ճիւմհուր, պիլֆիքրիսսագիպ, միւթէմ
միմի մէհամիւլ անամ, պիրրէյիսսա
յիպ, միւմէհհիտի պիւնեանիւլ տէվ
լէթի վէլ իգպալ, միւշէյեիտի էքրէա
նիւսսաատէթի վէլ իճլալ, միւրէթթի
պի մէրաթիպիւլ խիլաֆէթիւլ քիւպ
րա միւքէմիլի նամուսուսսալթանա
թիւլ իւզմա, էլմահֆուֆու պիսու

նուֆու ալաթըֆ իւլ մէլքիւլաւա ,
 պիլ ֆիիլ սատրաղամը սութուտէ շյ-
 եէմ , վէ վէքիլի մութլագը գալի իւլ
 հիմէմիմ օլուպ , Աճիտիյէ նըշանը
 Հիւմայունու մուն պիրինճի բիւթպէ-
 սինի . վէ նըշանը իմթիագը տէվէթը
 Ալիյէմի հայիզ վէ համիլ օլան , վէզե-
 բի մէալիսէմիրիմ , Աէհէմմէտ Ամին
 Ալի բաշա , ատամուլլահ թաալա
 իճլալէ , վէտաիֆէ պիթթէէյեիտի
 իգթիտարէ , վէ իգպալէ , թէվ-
 գիի բէֆիի Հիւմայունում վասըլ
 օլուճագ , մաալիւմ օլաքի ,

Եւտը մուէյեէտը միւլիւքեա-
 նէմէ , վէտիէյը ճէնապը պարի օլան
 քեաֆֆէյի սուսուֆու թէպաայը Ա-
 հանէմին , հեր ճիհէթլէ թէմամիի
 հուսուլու սաատէթը հալի , ոպտե-
 մը էֆքեարը խայրիյէթ տիսարը Փա-
 տիշահանէմ օլարագ , ճիւլիւսիւ մէյ-
 մէնէթ մէհնուսու Հիւմայունում
 կիւնիւնտէն պէրիւ , պու պապոտէ
 զուհուրա կէլէն հիմէմը մախսուսէ-
 յի Ահանէմին , համու օլուն բէք
 չօգ սէմէրէի նաֆիասը մէհուտ օ-
 լուպ , միւքի միլէթիմիզին մամու-

րիցէթ իւ սէրվէթի ան պէ ան թէզա-
 յիա իթմէքտէ իսէ տէ , Տէվէթը Ալե-
 յէմիզին շանընա մուվաֆըզ , վէ միլէլը
 միւթէմէտտինէ արասընտա պիհագ-
 գըն հայիզ օլտուզու մէվգիի ալի վէ
 միւհիմմէ լայրգ օլան հային , քէմալէ
 իյսալի իչիւն շիմտիյէ գատար վազ իւ
 թէօիսինէ մուվաֆֆագ օլտուզում ,
 նիզամաթը ճէտիտէյի խայրիյէնին էզ
 սէր նէվ թէքիտ վէ թէվսիի , մաթլու-
 պու մանտալէթ սուհուպու Փատիւ
 շահանէմ օլտուզու հալտէ , ումու-
 մու թէպասպը Հահանէմիզին մէսաիի
 ճէմիլէյի համիլէթքեարանէլէրի , վէ
 միւթթէֆիգի խասը պահիրիւլ իս-
 լասըմըզ օլան տուէլը մուֆախսա-
 մէնին , հիմմէթ վէ մուլվէնէթը
 խայրխահանէլէրի էսէրի օլմագ իւզ-
 րէ Տէվէթը Ալեյէմիզին պու քէրէ ,
 պիինայէթիհի թաալա , խարիճէն
 հուգուգու սէնիյէսի պիր գաթ տա-
 հա թէէքքիւտ իլէտիկինէ , վէ պու
 ճիհէթլէ , շու ասըր , Տէվէթը Ալե-
 յէմիզ իչիւն , պիր զէմանը խայրի-
 էթ իգթիրանըն մէպտէյի օլաճաղըն-
 տան , տախիլէն տախի սալթանաթը
 սէնիյէմիզին , թէգեիտի գուվվէթ վէ

մէքէնէթինի , վէ ընվապըթը գալ-
 պիէյի վէթանտաշի իլէ պիրի պիրի-
 նէ մէրպուլթ օլան , վէ նազարը մա-
 տէլէթ էսէրը միւշֆիգանէմտէ միւ-
 տալիւ պուլունան քեաֆֆէի սուսու-
 ֆու թէպապը Շահանէմին , հէր
 եիւզտէն հուսուլու թէմամիի սաա-
 տէթը հալ , վէ մէմալէբի Շահանէմի-
 զին մամուրիէթինի միւսթէլզիմ օլա-
 ճագ էսպապ վէ վէսայիլին ան պէ ան
 իլէրիւլէմէսի , միւրատը մէրհամէթ
 իթիյատը միւլիւքեանէմ իգթիզասըն-
 տան պուլունտուղունա պինաէն ,
 խուսուսաթը աթիյէթիւզղիբրին , իճ-
 րասընա իրատէի մանտալէթ իֆա-
 տէյի Փատիշահանէմ շէրէֆսատը օլ-
 մուշ տուր , շէօյլէ բի ,

Արւլխանէտէ գրաէթ օլունան
 խաթթը Հիւմայունում իլէ վէ թան-
 զիմաթը խայրիէմ միւճիպինճէ , հէր
 տին իւ մէղհէպտէ պուլունան քեաֆ-
 ֆէյի թէպապը Շահանէմ հագգըն-
 տա պիլա իսթիսնա էմիյէթը ճան վէ
 մալ վէ մահֆուղիէթը նամուս իչիւն
 թէրաֆը էշրէֆը Փատիշահանէմտէն
 վատ վէ իհսան օլունմուշ օլան թէմիւ

նախ ալ ու քերէ տախի թէ՛քիտ վէ թէ՛յ-
 եիտ գըլընտըղընտան , պուճուճն քեա-
 միւնն ֆիլիէ չըգարըմասը իչիւն թէ-
 տապիրի միւէսսիրէնին իթթիխազ օ-
 լունմասը , վէ զիւրի ճէննահը աթա-
 ֆէթը սէնիյէի Փատիշահանէմոէ օ-
 լարագ , մէմալիքի մահրուսէյի Շա-
 հանէմոէ պուլունան խրիսթիյան վէ
 սայիր թէպաայը զայրը Միւսլիմէ ճէ-
 մաէթլէրինէ Վճոատը իզզամըմ թէ-
 բաֆլարընտան վէրիմիշ վէ սէնինի ա-
 խիրէտէ իթա վէ իհսան գըլընմըշ օլան
 պիլ ճիւմիէ իմթիյազաթ վէ մուաֆի-
 յեաթը բուհանիյէ պու քերէ տախի
 թագրիր վէ իպգա գըլընուպ , ֆագաթ
 խրիսթիյան վէ թէպաայը զայրը Միւս-
 լիմէյը սայիրէնին հէր պիր ճէմաէթի
 պիր մէհլը մուայեէն իչինտէ իմթիյա-
 զաթ վէ մուաֆիյեաթը հազըրէլէրի-
 նին բույէթ վէ մուայեէնէսինէ իպթի-
 տարիլէ , օլ պապտէ վագթըն վէ կէ-
 րէք ասարը մէտէնիյէթ վէ մալիւմա-
 թը միւքթէսիպէնին իճապ իթտիր-
 տիլի իսլահաթը , իրատէ վէ թէն-
 սիպի Շահանէմ իլէ , վէ Պապը Մլի-
 միզին նէզարէթի թահթընտա օլա-
 բագ մախսուսէն բաթրիգխանէլէրտէ

Թէշքիլ օլունաճագ մէճլիսլէր մարի-
 ֆէթի իլէ պիլ միւղարէրէ, ճանիպի
 Պապը Ալլիմիզէ արզիւ իֆատէ իլէ-
 մէկէ մէճպուր օլարագ, ճէննէթմէ-
 քեան էպիւլ Ալթիհ Սուլթան Աէ-
 հէմմէտ խանը սանի հաղրէթլէրի վէ-
 կէրէք ախլաֆը իզզամլէրի թէրաֆէ-
 րինտէն Ռաթրիզլէր իլէ Խրիսթիյան
 Փիսգոբոսլէրինէ իթա պույրուլմուշ
 օլան րուխասաթ վէ իգթիտար, նիյեա-
 թը ֆուլթուվլէթքեարանէյի Փատի-
 շահանէմտէն նաշի իշ պու ճէմաաթլէ-
 րէ թէ՛մին օլունամուշ օլան հալ վէ մէվ-
 գիի ճէտիտ իլէ թէվֆիզ օլունուպ,
 վէ Ռաթրիզլէրին էլհալէթու հաղինի
 ճարի օլան ուսուլու ինթիլսապիլէլէ-
 րի իսլահ օլունտուգտան սօլրա Ռաթ-
 րիզլէր Պէրաթը Ալլիմինն ահքեա-
 մընա թաթպիգէն գայար հայեաթ
 իլէ նասպ վէ թայեին օլունմալէրի
 ուսուլնին թէմամէն վէ սահիհէն
 իճրա, վէ Պապը Ալլիմիզ իլէ ճէ-
 մաաթը միւխթէլիֆէնին րուէսսայը
 րուհանիլէսի պէյնինատ գարարկիր օ-
 լաճագ պիր սիւրէթէ թաթպիգէն
 Ռաթրիզ վէ Ալթրէպօլիտ վէ Աէր-
 խասա վէ Փիսգոբոս վէ Խախամլէրին

հիյնի նասարնտա ուսուլու թահլիֆի-
 յէնին իյֆա գըլընմասը վէ հէր նէ սիւ-
 րէթ վէ նամ իլէ օլուր իսէ օլունն րա-
 հիպլէրէ վէրիլմէքտէ օլան ճէվայիզ վէ
 ավայիտաթ ճիւմլէթէն մէն օլունա-
 րագ եէրինէ Վաթրիգլէրէ վէ ճէմա-
 աթ պաշարընա վարիտաթը մուայէէ-
 նէ թախսիա, վէ բուհպանը սայիրէնին
 տախի րիւթպէ վէ մանսուպլէրինին է-
 հէմմիլէթլէրինէ, վէ պունտան սօղրա
 վէրիլէճէք գարարէ կէօրէ կէնտիւլէ-
 րինէ պէր վէճհը հագգանիլէթ մա-
 աշէր թայէին օլունուպ, ֆագաթ
 խրիսթիան րահիպլէրինին էմվալը
 մանգուլէ վէ զայրը մանգուլէլէրի-
 նէ պիր կէօնէ սէքթէ իյրաս օլուն-
 մայարագ խրիսթիան վէ սայրը թէ-
 պաայը զայրը Սիւպիմէ ճէմաաթ-
 լէրինին միլլէթճէ օլան մասլահաթլէ-
 րինին իտարէսի հէր պիր ճէմաէթին
 բուհպան վէ ավամը պէյնինտէ միւն-
 թէխապ ազասան միւրէքքէպ պիր
 մէճլիսին հիւսնիւ մուհաֆազասընա
 հէվալէ գըլընմասը, վէ ահալիսի ճիւմ-
 լէթէն պիր մէզհէպտէ պուլունան շէ-
 հիր վէ գասապա վէ գարիլէլէրտէ իճ-
 րայի այինէ մախսուս օլան էպնիլէնին

վէ կէրէք մէքթէպ վէ խասթախանէ
 վէ մէզարըգ միսիլիւ սայըր մահալ
 լէրին հիյաթը ասլըյէլէրի իւզրէ թա
 միր վէ թէրմիմէրինէ պիր կէօնէ մէ
 վանի իյգա օլունմայըպ պէօյլէ մահալ
 լէրին միւճէտտէտէն ինշասը լազըմ
 կէլտիքտէ Վաթրիք վէ եա բուէսայի
 միլէթին թասվիպի հալինտէ պուճլա
 բըն քէսմ վէ սուրէթը ինշասը պիր քէ
 րէ ճանիպի Պասը Վլիմիզէ արզ օլուն
 մագ իգթիզա խտէճէյինտէն եա սիւ
 վէրը մասարուզէ գապուլ իլէ միւթա
 լիգ օլաճագ իրատէի սէնիյէի միւլիւ
 քէանէմ միւճիպինճէ իգթիզասը իճրա
 վէ եա պիր միւտտէթը մուպէնէ զար
 ֆընտա, օլ պապտէ օլան իթիրաղաթ
 պէյան օլունուպ, պիր մէզհէպին ճէմա
 էթի եալընըգ օլարագ սայիրի իլէ գա
 բըշըգ օլմայարագ պիր մահալտէ պու
 լունուր իսէ օ եէրտէ այընա միւթա
 լիգ խուսուտաթը զահիրէն վէ ալէ
 նէն իճրատէ պիր տիւրլիւ գույու
 տէ տիւշար օլմայըպ, ահալիսի էտեա
 նը միւխթէլիֆէտէ պուլունան ճէ
 մահթլէրտէն միւրէքքէպ օլան շէ
 հիր վէ գասապա վէ գարիյէլէրտէ
 իսէ, հէր պիր ճէմաէթին թագըմը

սաքին օլտուղու այրըճա մահալտէ
 պալատէ պասթ ու պէյանն օլունան
 ուսուլէ իթպատէն քէնալու քիլիսէ
 վէ խասթախանէ վէ մէքթէսլ վէ մէ-
 զարլըզլէրինի թամիր վէ թէրմիմէ
 միւզթէտիր օլա պիլմէսի : Ա է միւ-
 ճէտատէտէն ինչա օլունմասը իգթիզա
 իլէյէն էպնիյէյէ կէլինճէ , պունլար
 իլին բուխասթը լաղըմէի Վաթրիքլէր
 վէ եախօտ ճէմասթ Աէթրէբօլիթ-
 լէրի ճանիօլը Պասլը Ալմիզտէն խ-
 թիտա էտիպ Տէվլէթը Ալլէմիզճէ
 պունաա պիր կէօնէ մէվանիի միլ-
 քիյէ օլմասըղը հարտէ բուխասթը սէ-
 նիյէմ էրզան գըլընմասը վէ պու մա-
 գուլէ իչլէրտէ հիւքիւմէթ թէրա-
 ֆրնտան վուգու պուլաճագ մուամէ-
 լաթ քիւլլիյէն հասպի օլմասը :

Ա է պիր մէզհէպէ թասպի օլան-
 լէրին ատէտի նէ մըգտար օլուր ի-
 սէ օլունն օլ մէզհէպին քէմալը սէր-
 պէսթի իլէ իճրա օլունմասընը թէէ-
 մին իչիւն թէտապիրի լաղըմէ վէ գա-
 վիյէնին իթթիխազ գըլընմասը վէ
 մէզհէպ վէ լիսան վէ եախօտ ճինսի-
 յէթ ճիհէթլէրի իլէ սունուֆու
 թէպասպի Վալթանաթը սէնիյէմօնէն

պիր սրնըֆրն ակտեր սրնըֆտան աշա-
ղը թու թու լմասրնը միւ թէ զամմըն օ-
լան քեաֆֆէյի թապիրաթ վէ էլ-
ֆազ վէ թէ մեիզաթ, մուհարրէրա-
թը տիւլանիյէտէն իլէլէպէտ մահվ վէ
իզպլէ գրլընմասը վէ ահատը նաս պէյ-
նինտէ վէ եախօտ մէմուրին թէրաֆ-
լէրինտէն տախի միւճիպի շէյն վէ ար
օլաճագ վէ եա նամուսա թօգուհա-
ճագ հէր տիւրլի թարիֆ վէ թէվսի-
ֆին իսթիմալի գանուհէն մէն օլուհ-
մասը :

Վէ չիւնքիւ մէմալիքի մահրուսէմ-
տէ պուլուհան հէր տին վէ մեզհէ-
պին այինի պէր վէճհը սերպէսթի
իճրա օլուհտուղուհտան, թէպաայի
Շահանէմտէն հիչ պիր քիմէսնէ պու-
լուհտուղու տինին այնընը իճրատէն
մէն օլուհմամասը, վէ պուհտան տօ-
լայը ճէվը վէ էզա կէօրմէմէսի վէ
թէպաիլի տին վէ մեզհէպ իթմէք
իւզըէ քիմսէ իճպար օլուհմամասը :

Վէ սալթանաթը սէնիյէմիզին մէ-
մուրին վէ խատէմէսինին ինթիխասլ
վէ նասպը թէնսիպ վէ իրատէյի Շա-
հանէմէ մէնութ օլարագ, թէպաայի
Տէվէթը Ալլիյէմին ճիւմէսի հէր

հանկը միլէթատէն օլուր իսէ օլուռն ,
 տէվլէթին խրտմէթ վէ մէմուրիյէթ .
 լէրինէ գապուլ օլունաճագլարընտան ,
 պունլար էհլիյէթ վէ գապիլիյէթլէրի-
 նէ կէօրէ ումում հագգընտա մերի-
 իւլ իճրա օլաճագ նիզամաթէ իսթի-
 սալէն , մէմուրիյէթլէրտէ իսթիխ-
 տամ օլունմալէրի : Վէ տալթանա-
 թը սէնիյէմ թէպաասընտան պուլու-
 նանլար մէքեաթիպի Հահանէմին նի-
 զամաթը մէվզուէլէրինտէ կէրէք սին-
 ճէ վէ կէրէք իսթիհանճա մուգար-
 րէր օլան շէրաթի իֆա իյլէտիք-
 լէրի թագտիրտէ , ճիւմլէսի պիլա
 ֆէրգ վէ թէմեիզ , Տէվլէթը Ալիյէ-
 մին մէքեաթիպի ասքէրիյէ վէ միւլ-
 քիյէսինէ գապուլ օլունմասը : Վէ
 պունտան պաշգա հէր ճէմաթ մէա-
 րիֆ վէ հարֆ վէ սէնաիյէ տայիր միլ-
 լէթճէ մէքթէպլէր եաբմայա մէէզուն
 օլուպ , ֆագաթ պու մագուլէ մէքեա-
 թիպի ումումիյէնին ուսուլու թէա-
 րիսի վէ մուալիմլէրինին ինթիխապը ,
 ազասը թէրաֆը Հահանէմտէն ման-
 սուպ միւլսթէլիթ պիր մէճիսի մէա-
 րիֆին նէզարէթ վէ թէֆթիշի թահ-
 թընտա օլմասը վէ էհլը Իսլամ իլէ

Խրիսթիանն վէ սայրը Թէպաայը զայրը
 Սիւսլիմէ մէյանէօինտէ վէ եախօտ
 Թէպաայը Իսէվիյէ վէ սայրը Թէպաայի
 զայրը Սիւսլիմէտէն մէզահիպի միւխ
 Թէլիֆէյէ Թապի օլանլէրին պիրպիրի
 պէյնինտէ Թիճարէթ վէ եախօտ ճինա
 յաթէ միւթալիզ զուհուրա կէլէճէք
 ճէմիի տաավի միւխթէլիթ աիվանլէրէ
 հէվալէ օլունուպ իսթիմար տալա ի
 չիւն իշ պու աիվանլար Թէրաֆրնտան
 ագտ օլունաճազ մէճլիալէր ալէնի օլա
 ճաղընտան միւտտաի իլէ միւտտէիւն
 ալէյհ միւվաճէհէ օլունարագ , պոււն
 լարըն իգամէ իտէճէքլէրի շահիալէր ,
 Թէգարիրի վազաալէրինի տայիմա
 քէնտի ային վէ մէզհէպլէրի իւզրէ
 իճրա իտէճէքլէրինի պիրէր եէմին իլէ
 Թաստիզ իլէմէլէրի , վէ հուգուգու
 աաիյէյէ այիտ օլան տաավի տախի
 էյալէթ վէ եբլիյէ միւխթէլիթ մէճ
 լիալէրինտէ վալի վէ գատըր մէմլէ
 քէթ հաղըր օլտուգլարը հալաէ , շէ
 րան վէ եա նիզամէն բույէթ օլու
 նուպ , իշ պու մէհաքիմ վէ մէ
 ճալիտտէ մուհաքէմաթը վազաա ,
 ալէնի իճրա օլունմասը : Վէ Խրիս
 Թիյանն վէ սայրը Թէպաայը զայրը

Միւսլիմէտէն իբր թիմսէ պէյնինտէ
 հուգուգու իրսիցէ կիպի տաավի-
 յի մախսուսէյէ սահիպի տավա օ-
 լանկեր, իսթէտիքէրի հալտէ Վաթ-
 րիք վէ եա բուէսսա վէ մէճալիս մա-
 րիֆէթի իլէ բույէթ օլունմագ իւզ-
 րէ հէվալէ գըլընմասը վէ միւճա-
 զաթ վէ թիճարէթ գանուկէրի իլէ
 միւխթէլիթ տիվանկէրտէ իճրա օլու-
 նաճագ ուսուլ վէ նիզամաթը մուրա-
 ֆաաթ, միւմքին մերթէպէ սիւրաթ-
 լա իքմալ օլունարագ վէ զապթ վէ
 թէտվին գըլընարագ մէմալքի մահրու-
 սէյի Հահանէմոէ միւսթաամէլ օլան
 էլինէյի միւխթէլիֆէյէ թէրճիւմէ ի-
 լէ նէշը ու իլան օլունմասը, վէ հու-
 գուգու ինսանիյէյի հուգուգու աստ-
 լէթ իլէ թէվֆիգ իթմէք իչիւն, մա-
 զաննայի սու օլանկէրին, վէ ետխօտ
 թէյտիպաթը ճիզվլիյէյէ միւսթահագ
 պուլունանկէրին հապս վէ թէվգիֆ-
 լէրինէ մախսուս օլան քեաֆֆէյի մահ-
 պէս վէ մահալը սայրրէտէ ուսուլու
 հապսիյէնին միւմքին մերթէպէ միւտ-
 տէթը գալիլէ զարֆընտա իսլահընա
 մուպաշէրէթ օլունմասը վէ հէր
 հալտէ հասթիտանէլըտէ պիլէ ճանի-

պի սալթանաթը սէնկյէմտէն վաղ
 գըլընան նիղամաթը ինկուպաթըէյէ
 մուվաֆըզ օլան մուամէլաթտէն մա-
 առա հիչ պիր կէօնէ միւճազաթը
 ճիսմանկյէ վէ էլկյէթ վէ իշկէնճէ-
 յէ միւշապիհ քեաֆֆէյի մուամէլէ
 տախի քեամիլէն լաղվ վէ իպթալ գը-
 լընմասը վէ պուճուճ խիլաֆընտա
 վուգու պուլաճագ հարաքեաթը շէ-
 տիտէ մէն վէ դէճը օլուճաճաղըն
 տան մաատա պուճուճ իճրասընը
 էմը իտէն մէմուրին իլէ պիլ ֆիլլ
 իճրա իլէյէն քէսանըն տախի ճէզա
 գանուճնամէսի իգթիղասընճա թէպ-
 աիլ վէ թէյտիպ օլուճմասը :

Վէ Տարիւստալթանաթիւստէնկյէմ
 վէ էյալաթ վէ պիլատ վէ գուրատէ
 ումուրու զապթիյէ թանգիմի մատ-
 տէսի ասուտէ հալ օլան քեաֆֆէյի
 թէպաայը միւլիւքեանէմէ քէնտի մալ
 վէ ճանլէրինին մուհաֆազասընա սա-
 հիհէն վէ գավիլէն էմնիյէթ վէրէճէք
 սիւրէթտէ թանգիմ գըլընմասը :

Վէ վէրկինին միւսավաթը թէ-
 քեալիֆի սաիրէնին միւսավաթը-
 նը միւճիպ օլաճաղը միսիլիւ հու-
 գուգճա օլան միւսավաթ տախի վէ-

զայլֆձէ օլան միւսավաթի միւս
 թէլզիմ օլտուղունտան Նրիսթիյան
 վէ սայիր թէպաայի զայրի Միւսլիմէ
 տախի ահալի Նսլամ միսիլլիւ հիսսէի
 աքէրիյէ իթասը հագգընտա մուախ
 խարէն վէրիլէն գարարա ինգըլատ
 մէճպուրիյէթինտէ պուլունմասը վէ
 պու խուսուստա պէտէլ վէրմէք վէ
 էա նագտէն ագձէ իթասը իլէ խըտ
 մէթը ֆիլիլիյէտէն մուաֆ օլմագ ու
 սուլինին իճրա օլունմասը վէ Նսլամ
 տան մատտա թէպաանըն սուճուֆու
 աքէրիյէ իչինտէ սուրէթը իսթիխ
 տամլէրի հագգընտա, նիզամաթը լա
 զմէ եաբըլըպ միւտտէթը գալիլէի
 միւմքինէ զարֆընտա նէշը ու իլան
 գըլընմասը. վէ էյալաթ վէ էլվիյէ
 մէճլիսլէրինտէ թէպաայը Միւսլիմէ
 վէ Նսէվիյէ վէ սայըրէտէն պուլունան
 ազանըն, էմը ու ինթիխապլէրինի
 պիր սուրէթը սահիհէյէ գօյմագ վէ
 արանըն տօղըուճա զուհուրինի թէ
 էմին իլլմէք իչիւն իշ պու մէճ
 լիսլէրին սուրէթը թէրթիպ վէ թէշ
 քիլէրի հագգընտա օլան նիզամաթըն
 իսլահընա թէշէպպիւս իլէ, Տէվէ
 թը Նլիյէմ նէթիճէյի արայը վէ վէ

ըրիւնն հիւքմ իւ գարարը սահիհէն
 պիւմէք վէ սուռնա նեղարէթ իթմէք
 էսպասպ վէ վէսաիլի միւէսսիրէսինին
 իսթիհասպինի միւթալաա իյլէմէսի :

Վ է չիւնքի պէյ վէ ֆիրուխթ վէ
 թէսարրըֆը էմլաք վէ ագար մատտէլէ-
 ըրի հագգընտա օլան գաւանինն , քեաֆ-
 ֆէի թէպաայը միւլիւքեանէմ հագ-
 գընտա միւսավի օլտուղունտան , գա-
 վանինի Տէվէթը Ալլիէմէ վէ նիգա-
 մաթը զապրթէյի պէլէտիյէյէ իթպա-
 վէ իմթիսալ իյլէմէք վէ ասըլ եէրլի ա-
 հալինին վէրտիքլէրի թէքեալիֆի վէր-
 մէք իւզըէ Վալթանաթը սէնիյէմ իլէ
 տուէլը էճնէպիէ պէյնինտէ եաբըլա-
 ճագ սիւվէրը թանղիմիյէտէն սօղրա
 էճնէպիյէյէ տախի թասարրըֆը էմլաք
 միւսաատէսինին իթա օլունմասը :

Վ է թէպաայը Վալթանաթը սէ-
 նիյէմին քեաֆֆէսի իւզէրինէ թարհ
 օլունաճագ վէրկի վէ թէքեալիֆ սը-
 նըֆ վէ մէղհէպլէրինէ պագըլմայա-
 րագ , պիր սիւրէթտէ ախզ օլուն-
 մագտա իտիւկինտէն , իշ պու թէ-
 քեալիֆին վէ ալէլ խուսուս աշա-
 րըն ախզ ու իսթիֆասընտա վուգու
 պու լմագտա օլուն սա յի իսթիմալթըն

2984
 1862
 Խալհալը թէտապիրի սերկիէսի միւթա-
 լաւ վէ միւղաքէրէ օլունուպ տօղրու-
 տան տօղրուլա ախղը վէրկի իթմէք
 ուսուլինին փէյ տէր փէյ իճրասը գա-
 պիլ օլունուգճա վարիտաթը Տէվէթը
 Ալլիէմին իլլամ օլունամասը ուսուլինին
 եէրինէ, պիր սուրէթ իթթիխազ գը-
 լընըպ, ուսուլի հալլիէ ճարի օլունուգ-
 ճա, մէմուրիյնի Տէվէթը Ալլիէմ
 իլէ մէճալիւ ազալարընըն, միւղա-
 յէտէլէրի ալէնէն իճրա օլունամաճագ-
 օլան իլթիզամաթտան պիրինի, տէ-
 րիւհտէ իթտիրմէլէրի վէ եա պիր
 կէօնէ հիսսէ ալմալարը, միւճազաթը
 շէտիտէ իլէ մէն գըլընմասը, վէ թէ-
 քեալիֆի մէհալլիէ տախի մէհմա էմ-
 քէն մահսուլաթէ խալէլ վէրմէյէճէք
 վէ թիճարէթի տախիլլիյէյէ մանի օլմա-
 յաճագ սիւրէթտէ վազ վէ թային
 օլունամասը :

Վէ ումուրու նաֆիա իչիւն թայ-
 եին վէ թախսիա օլունամաճագ մէպալի-
 ղի մինասիպէյէ, պէրրէն վէ պահրէն
 ինչա վէի հտաս օլունամաճագ թուրուգ
 վէ մէսալլիքտէն իսթիֆատէ խտէճէք
 օլան էյալաթ վէ սանճագլէրտէ վազ
 վէ թէէսիս գըլընամաճագ վէրկիյի մախ-

սուսընդր տախի իլազէ իտիլմէսի : Վէ
Սալթանաթը սէնիյէմին պէ հէր սէնէ
իչիւն վարիտաթ վէ մէսարիֆաթ տէֆ-
թէրինին թանգիմ վէ իրայէսի հագգըն-
տա մուախսարէն պիր նիզամը մախ-
սուս եաբըլմըզ օլտուղունտան պու-
նուն թէմամի իճրաի ահքեամընա ի-
թինա օլունմասը վէ հէր պիր մէմուրի-
նէ թախսիս գըլընմըզ օլան մաաչարըն
հիւսնիւ թէսվիյէսինէ մուպաշէրէթ
գըլընմասը վէ հէր պիր ճէմաաթըն
բուէսասար իլէ թարաֆը էչրէֆը Հա-
հանէմտէն թայէին օլունաճագ պի-
րէր մէմուրլէրի , թէպաայի Սալթա-
նաթը սէնիյէմին ումումինէ ախտ վէ
բաճի օլան մատտէլէրին միւզաքէրա-
թընտա , մէճլիսի վալատէ պուլուն-
մագ իւզրէ , մագամը ճէլիլի վէքեա-
լէթը մութլագամտէն մախսուսէն
ճէլպ օլունուպ վէ իշ պու մէմուր-
լէր պիրէր սէնէ իչիւն թայէին գըլը-
նըպ պունլար մէմուրիյէթլէրինէ պաշ-
լատըգըլըրը կիպի , թահլիֆ օլուն-
մալարը վէ մէճլիսի վալանըն ա-
ղասը կէրէք աատի վէ կէրէք ֆէվգ
էլ ատէ վուգու պուլան իճթիմա-
լէրինտէ , բէյ վէ միւթալապլէրինի

տօղրուճա պէյան վէ իֆատէ իթմէ-
 լէրի վէ պունտան տօլայը ասլա բէն-
 ճիտէ օլունմամայէրի վէ իֆսատ վէ
 իրթիքեասլ վէ իիթիսաֆէ տաիր օլան
 քավանինին ասքեամը, քեաֆֆէի
 թէպասայը Վայթանաթը սէնիյէմ
 հագգլէրինտէ հէր քանղը սրնըֆտա
 վէ նէ տիւրլիւ մէմուրիյէթտէ պու-
 լունուրլէր իսէ պուլունսունլար, ու-
 սուլի մէշրուէսինէ թէվֆիպէն իճրա
 օլունմասը :

Վէ Տէվլէթը Ալլիյէմին թասհիհի
 ուսուլի սիքքէ իլէ ումուրու մալլիյէ-
 սինէ իթիպար վէրէճէք Պանգա մի-
 սիլիւ շէյլէր եաբըլըպ մէմալիքի
 մահրուսէի Հահանէմին մէնպար սէր-
 վէթը մատտիյէսի օլան խուսուսաթէ
 իգթիղա իտէն սերմայէլէրին թայինի
 իլէ վէ մահսուլաթը մէմալիքի Հահա-
 նէմին նագլի իչիւն իճասլ իտէն թու-
 րուգ վէ ճէտավիլին քիւշատի իլէ վէ
 էմրը զըրաէթ վէ թիճարէթին թէվ-
 սիինէ հայիլ օլան էսպասըն մէնի՝ իլէ
 թէսհիլաթը սահիհէնին իճրա օլուն-
 մասը վէպունուն իչիւն մէաարըֆ վէ
 իւլում վէ սերմայէի, Ալրոբատէն
 իսթիֆատէյէ պագըլմասը էսպասը-

նրն պիլէթրաֆ միւթալաասը իլէ
փէյտէրփէյ մէվգիի իճրայէ գօնուլ
մասը մատտէլէրինտէն իպարէթ օլ
մաղ իլէ :

Սիւք բի Սատրազամը սուլթուտէ
շիյէմի միւշարիլէյհսիղ, իշ պու Ֆէր-
մանը ճէլիլ իւնվանը միւլիւքեանէմի
ուսուլի իւզըէ կէրէք տէրը Սաատէ-
թիմտէ, վէ կէրէք մէմալիքի Շահա-
նէմին հէր պիր թէրաֆընտա իլան
վէ իշաէթլէ խուսուսամթը մէշու-
հէնին պալատէ պէյան օլուստուզու
վէճհիլէ իճրաի իգթիղալէրինէ վէ
պուստան պէջլէ ահքեամը ճէլիլէ-
սինին տայիմէն վէ միւսթէմիրէն մէ-
րիւլ իճրա թուլթուլմասը էսպասը
լաղըմէ վէ վէսաիլի գավիյէսինին իս-
թիհսալ վէ իսթիքմալի խուսուսուհա
պէզըլ ճէլը հիմմէթ իլէյէսիղ :

Շէջլէ պիլէսիղ Ալամէթը շէրի-
ֆէմէ իթիմատ գըլասըղ :

Թահրիրէն Ֆիյ էվայիլի շէհըր
ճէմատիւլ ախրրէ :

Սէնէյի էսնա վէ սէպէյն վէ մէհ-
թէն վէ էլֆ :

ՔԵՐՄԱՆԸ ԱԼԻՇԱՆԸ ՄԵԶՊՈՒՐՈՒՆ

Նա աշխիհաբէ գո-լանըլան լիսանը իի-րի
ի-շրէ իեըճի-Տե-սի :

Տէսթո՛ւրու էքրէմ վէ մուազ
ղամ

Հալա Սապրաղամ վէ վէտիլե մո-լլագըմ
վէ Սեճիտիյե նըլանը հի-ճայո-նո-մո-ն ախ-
րիճի ըի-լիպիսիտի , վէ նըլանը իմիտալը Տեվ
լեիլը Ալեյեթի հայիղ վէ հասիլ օլան վէլիլի ,
Տեալեսիթիթիմ , Սեհեմեպ , Լիթի , Ասի
Բալա , Ալլահ , Բասալա , Ճեւալեիլ , իգիլի-
պար վէ իգպալեիտի արիլըրալն :

Իշար-եմըլը Ալեի Հի-ճայո-նո-մո-ն նը
լանեսի եեպիսի վասլ օլպո-գպա , Տալե-Տի
օլա չի ,

Հագգ թաալա հազրէթլիլի
Թերաֆրնտան , գուարէթլիլ վէ Փա
տիշահանե էլիմե , էմանեթ օլան
հէր սընըֆ թեպաայը Շահանեմին ,
սաստեթը հալեթրինին հէր պիլը եիլը

տէն թէքմիլէն հասըլ օլմասը, իսայր իլէ տօլու օլան է ֆքեարը Փատիշահանէմին իլք արզուսի օլուպ, մէյմէնէթլէ թախթա չըգտըղըմ կիւնտէն պերիւ սու պասպտէ մէյտանտա կէօրիւնէն մախսուսճա Փատիշահանէ հիւմէթլէրիմին, շիւքիւրլէր օլտուն, փէք չօգ ֆայտալը մէյմէլէրի կէօրիւլէրէք, միւլքիւ միլլէթիմիղին կէրէք շէնէլմէսի վէ կէրէք զէնկիւնլէնմէսի, կիւն պէ կիւն արթմագտա իսէ տէ, Տէվլէթը Ալլայէմիղին շանրնա եագըլ շաճագ, վէ թէրպիլլէ օլմուշ միլլէթլէր արասընտա, հագգը իլէ մայլըք օլտուղու եիւքսէք վէ էլղէմ տերէճէյէ լայըգ օլան սու հայի, թէքմիլլէ եէրիշաիրմէք իշիւն, շիմօլլէ գատար վազ իթմէյէ վէ թէմէլլէշաիրմէյէ գատարը օլտուղում, ճէտիտ վէ իսայրըլը նիզամլարըն եէնի պաշտան գավիլլէնմէսի, վէ արթըպ չօղալմասը, ատալէթ եիւղիւնտէն մաթլուսու Փատիշահանէմ օլտուղու հալտէ, պիլ ճիւմլէ թէպասայը Շահանէմին բէք պէօլիւք ճահտ վէ դայրէթլէրինին, վէ պիղիւմ իլէ իթթիֆագ իսիւս, տօսթլուգլարը աշիքեար օ

լան պէջիւք տէվէթլէրին , խալիսա
 նէ հիմմէթ վէ եարտըմլարընըն մէյ
 վէսի օլմագ իւղրէ , Տէվէթը ալիյէ
 միզին պու քէրէ , Ալլահթաալանըն
 ինայէթի իլէ , էճնէպիյէ միւթաա
 լիգ օլան հուգուգլարը , պիր գաթ
 տախի գավիլէնմիշ օլտուղունա , վէ
 պու եիւղտէն , շու ասըր , տէվէթը
 ալիյէմիզին , խայր տավէթ իտիճի պիր
 տէվրանընըն պիր պաշլանկըճը տէմէք
 օլաճաղընտան , վէ ասըլ մէմալիքիմիզ
 իչինտէ տախի Սալթանաթը սէնիյէ
 միզին , գուվվէթ վէ գուտրէթինին
 ղիատէլէնմէսի վէ հէմչէհրիլիքտէն
 նէշաթ իտէն գալպ պաղլարը իլէ պիր
 պիրինէ պաղլը օլան , վէ ատալէթ
 վէ մէրհամէթ նաղարըմտա հէփ պէ
 րապէր պուլունան պիլ ճիւմլէ վէ
 հէր սընըֆ թէպասայը Հահանէմին հէր
 եիւղտէն սաատէթը հալլէրինին թէ
 մամի իլէ հասըլ օլմասը , վէ մէմալի
 քի Հահանէմիզին շէնէլմէսինի լլթի
 զամ իտէճէք սէպէպլէր վէ վէսիլէ
 լէրին վագըթ պէ վագըթ իլէրիւլէ
 մէսի , մէրհամէթէ ալըշըգ օլան միւ
 րատը Փատիշահանէմիգ թիղասընտան
 պուլունտուղունա պինաէն , աշաղը

տա զիբր օլունաճագ մատտէլէրին
 իճրասընա իրատէյի ատալէթ իֆա-
 տէյի Փատիշահանէմ շէրէֆլէ զու-
 հուրա կէլմիշ տիր , շէօյլէ քի ,

Աիւլխանէտէ օգունան խաթթը
 Հիւմայունում իլէ վէ թանգիմաթը
 խայրիյէմ միւճիպինճէ , հէր տին վէ
 մէզհէպտէ պուլունան պիլ ճիւմլէ
 թէպաայը Հահանէմ հագգընտա , այ-
 րը սէչի իթմէյէրէք , էմնիյէթը ճան
 վէ մալ , վէ մուհաֆազայը նամուս-
 լարը իչիւն թէրաֆը զիշէրէֆը Փա-
 տիշահանէմտէն վատ վէ իհսան օ-
 լունմուշ օլան էմնիյէթլէր , պու քե-
 րէ տախի , գավիլէնմիշ վէ թէմէլլէշ
 միշ օլտուղունտան , պունուն թէք-
 միլէն իճրա օլմասը իչիւն թէյսիրլի
 թէտպիրլէրին էլէ պլընմասը , վէ
 լութֆու ալիի Փատիշահանէմ գանա-
 տը ալթընտա օլարագ , մէմալիքի մահ-
 բուսէյի Հահանէմտէ պուլունան խը-
 բիսթիյան , վէ սայրը խլամտան զայ-
 րը թէպաալէրիմին ճէօմաաթլէրինէ ,
 ազամէթլիւ Աթալարըմ թէրաֆլա-
 րընտան վէրիլմիշ , վէ շու սօն սէնէ-
 լէրտէ , իհսան վէ իթա գըլընմըշ օ-

լան բուխսաթը մախսուսէյի բուհա
 նիյէ վէ սայրը մուաֆիաթլարըն ճիւմ
 լէսի, պու տէֆա տախի գարարլաշ
 տըրըլըպ վէ գավիլէշտիրիլըպ, ֆա
 գաթ Խրիսթիյան վէ սայրը Իսլամ
 օլմայան թէպաալարըն հէր պիր ճէօ
 մաաթը, պէլի պիր միւհլէթ իչին
 տէ, շիմաիքի հալտէ էլէրինտէ օլան
 բուխսաթը մախսուսէլէրինի վէ սա
 յրը միւսաատէ վէ մուաֆիյաթլա
 րընը կէօզտէն կէչիրմէյէ պաշլայըպ,
 օլպապտէ կէրէք վագթ, վէ կէրէք
 թէրպլիյէ մէյվէսի օլարագ քէսպ իթ
 տիքլէրի մալիւմաթ իճապընտան օ
 լարագ լազըմ կէլէն իսլահաթլար,
 թէրաֆը Շահանէմտէն մինասիպ կէօ
 բիւլէրէք վէ իրատէ օլունարագ, վէ
 Պապը Ալիմիզին նէզարէթի ալթըն
 տա օլարագ, մախսուսճա Բաթրիգ
 խանէլէրտէ թէրթիպ օլունաճապ
 մէճլիսլէր մարիֆէթի իլէ միւզաքէրէ
 օլունարագ, ճանիպի Պապը Ալիմիզ
 արզ վէ իֆատէ իյլէմէկէ մէճպուր օ
 լարագ ճէննէթմէքեան ֆաթիհ վէ ի
 քինճի Սուլթան Սէհէմմէտ խան
 հազրէթլէրի, վէ օնտան սօզրա կէլէն
 տպալթմիւ մատիշահլար թէրաֆլէ

րինտէն , Բաթրիքլէր իլէ Խրիսթիան
 Փիսգոբոսլարընա իթա պուլլուլմուշ
 օլան րուխսաթլար վէ գուարէթլէր
 նիլէթը միւրվէթքեարանէյի Փատի-
 շահանէմտէն նաշը , իշ պու ճէօմա-
 աթլարա պու տէֆա էմնիլէթլէ վէ-
 րիլմիշ օլան եէնի հալ վէ հիլէթլէ
 պիրլէշտիրիլիպ վէ հալա իճրա օլուն-
 մագտա օլան , Բաթրիգ սէչմէք ու-
 սուլի տախի իսլահ օլունտուգտան
 սօղրա , Բաթրիգլէք Պէրաթը Ալիսի-
 նին հիւքմլէրինէ մութապըգ օլարագ ,
 էօմրլէրինին սօնունա գատար Բաթ-
 րիք նասպ ու թայեին օլունմալէրի
 ուսուլինին թէմամէն վէ սահիհէն իճ-
 րա , վէ Պապը Ալիմիզ իլէ պու պիր
 գաչ նէվի ճէօմաաթըն րուհանի րէ-
 իսլէրի պէյնինտէ գարարլաշաճագ
 պիր սիւրէթէ մութապըգ կէթիրէ-
 րէք , Բաթրիգ վէ Վէթրէսլուիա վէ
 մերխասա (առաջնօրդ) վէ Փիսգո-
 բոս վէ Խախամլարըն , նասպլարը վագ-
 թընտա (սատագաթ) եէմինի իթմէք
 ուսուլինին տախի իճրա օլունմասը :

Վէ հէր նէ սիւրէթ վէ իամ իլէ
 օլուր իսէ օլուն , րահիպլէրէ վէրիւ-
 մէքտէ օլան վէրկիլէր վէ ալպիտլէր ,

Ճիւմլէթէն եասադ օլունոււյ եէրինէ
 Նէ Նաթրիգլէրէ վէ ճէօմաաթ պաշ-
 լարընա , պէլլի պաշլը իրատլար
 թախսիս օլունարադ , վէ սայրը բուհ-
 պանլարըն աախի , բիւթպէ վէ ման-
 սուպլարընըն ճէսամէթինէ , վէ պուն-
 տան սօզրա վէրիլէճէք գարարէ կէօ-
 րէ , քէնտիլէրինէ հագգանիյէթ իւզ-
 րէ այլըգլար թայեին օլունոււյ , Ֆա-
 գաթ Նորիսթիյան բահիպլէրինին կէ-
 րէք միւլքլէրինէ վէ կէրէք մօլլէրի-
 նէ պիր կէօնէ քէտէր վէրիլմէյէրէք ,
 Նորիսթիյան վէ սայրը Նսլամտան զայ-
 րը ճէօմաաթլարըն միլլէթճէ օլան
 մասլահաթլարընըն իտարէսի , հէր
 պիր ճէօմաաթըն բուհպան վէ ավա-
 մը (եկեղեցական վէ աշխարհական-
 լարը) պէյնինտէ սէշիլմիշ աղալար-
 տան թէրթիպ օլունաճագ պիր մէճ-
 լիսին կիւզէլճէ մուհաֆաղապընա հէ-
 վալէ օլունմասը :

Վէ էհալիսի հէփ պիր մէզհէպ-
 տէն օլան , շէհր վէ գասապա վէ
 քէօլլէրտէ , այըն (արարողութիւն)
 իճրասընա մախսուս օլան պինալա-
 րըն , վէ կէրէք մէկթէպ , վէ խաս-
 թախանէ վէ մէզարլըգ միսիլիւ սա-

յըր մահալէրին էսկիտէն պուլուն
 տուգլարը հիցեէթ իւզրէ թամիր վէ
 մերամէթ օլունմալէրինէ պիր վէճհ
 իլէ մանի օլունմայրայ, պու մաչուլէ
 մահալէրին եէնիտէն եաբըլմասը լա
 զըմ կէլտիբտէ Ռաթրիզ եախօտ միզ
 լէթ բէիալէրինին մինասիպ կէօրտիւք
 լէրի հալտէ, պունկարըն բէամի վէ
 պինալարըն նէ թարզ եաբըլաճաղը,
 պիր քէրէ ճանիպի Պասը Ալմիզէ
 արզ օլունմաչ իգթիզա իտէճէյին
 տէն, եա արզ օլունան սիւրէթլէ
 գասպուլ օլունուպ, զուհուր իտէճէք
 իրատէյի սէնիյէյի Վիւլիւքեանէմ մու
 ճիպինճէ իգթիզասը իճրա, վէ եա
 տախի պէլի պիր վագըթ զարՖընտա
 օլ պասպտէ օլան էօղիւրլէր պէյան օ
 լունաճաղը:

Վէ հէր պիր մեզհէպին ճէօմաա
 թը եալընըզ օլարագ, սայըրը իլէ գա
 րըշըզ օլմայարագ պիր մահալտէ պու
 լունուր իսէ, օ եէրտէ այընա միւ
 թաալիզ խուսուսլէրի աշիքեարտէ
 վէ ճիւմլէ էօնիւնտէ իճրա իթմէք
 տէ, պիր պաղ վէ էօլէիւ ալթընտա
 օլմայաճագ օլուպ, էհալիսի պաշգա
 պաշգա տիւնտէն օյան ճէօմտաթլար

տան գարրչըգ պուլունան շէհր վէ
 գասապա վէ քէօյլէրտէ իսէ , հէր
 պիր ճէօմաաթըն թագըմը , սաքին
 օլտուղու այրըճա մահալտէ , եօգա-
 րրտա աշիքեար վէ պէյան օլունան
 ուսուլա թապի օլարագ , քէնտի քի-
 լիսէ վէ խասթախանէ վէ մէկթէպ վէ
 մէղարըգլարընը թամիր վէ մէրամէ-
 թէ սէլահիյէթլէրի օլապիլմէսի :

Վէ եէնիտէն եաբըմասը իպթի-
 զա իտէն պինալարա կէլինճէ , պուն-
 լար իշիւն լազըմ կէլէն ըուխասթը ,
 Բաթրիգլէր վէ եախօտ ճէօմաաթ
 մէարէպօլիօլէրի ճանիպի Պապը Ըլի-
 միգտէն խթիտա իտիւպ , Տէվլէթը
 Ըլիյէմիգճէ պունտա պիր կէօնէ միւլ-
 քիյէճէ պիր մանի օլմատըղը հալտէ ,
 ըուխասթը սէնիյէմ շայեան պույ-
 ըուլմասը : Վէ պու մագուլէ իշլէր-
 տէ հիւքիւմէթ թէրաֆընտան վագի
 օլաճագ մուամէլէլէր իւճրէթ վէ ագ-
 ճէ ալմայարագ քիւլիյէն մատրաֆ-
 սըղ օլմասը :

Վէ պիր մէղհէպէ թապի օլանլա-
 ըն սայըսը նէ մըգտար օլուր իսէ տէ
 օլարուն , օլ մէղհէպին քէմալը սէր-
 պէսթիյէթ իլէ իճրա օլմասընը էմին

ի թմեք ի չիւն լազում կէլէն գալի թէտ
պիրլէրին էլէ պընմասը :

Վէ մեզհէս վէ լիտան վէ եախօտ
ճինսիէթ ֆէրգի իլէ , թէպաայը սալ-
թանաթը սէնիէմ սընըֆլարընտան ,
պիր սընըֆըն օ պիր սընըֆտան աշա-
ղը թու-թուլմասընը պէյան իտէն պիլ-
ճիւմլէ լուղէթլէր , քէլամլէր վէ այ-
րը սէչիլէր , տիվան եազըլարընտան
էպէտիւլ էպէտ մահվ օլուս գալուր-
ըլմասը : Վէ ահալի նաա պէյնին-
տէ , վէ եախօտ մէմուրլէր թէրաֆ-
լարընտան տախի , ութանարըաճագ
վէ ալչագլանտըրաճագ վէ նամուսս
տօգուհաճագ հէր տիւրլիւ թարիֆ
վէ հիյէթին գուլանըլմասը գանու-
նէն մէն օլունմասը :

Վէ չիւնքի մէմալիքի մահրուսէմ
տէ պուլունան հէր տին վէ մեզհէ-
պին այինի , սէրպէսթիէթ իւզըէ իճ-
րա օլունտուղունտան , թէպաայը
Շահանէմտէն հիչ պիր քիմսէ պու-
լունտուղու տինին այնընը իճրատէն
մէն օլունմամասը , վէ պունտան տօ-
լայը պիր զօր վէ էգիյէթ կէօրմէմ-
սի , վէ տին վէ մեզհէպինի թէպտիլ
ի թմեք իւզըէ քիմսէյէ ճէպը օլուն-

մամասր :

Վէ սալթանաթը սէնիյէմիլլին մէմուրլէրինի վէ խատէմլէրինի (տէվլէթ խըղմէթ ճիլլէրինի) սէչմէք վէ նատայ իթմէք, Փատիշահանէ իրատէմէ վէ մինասիպ կէօրմէմէ մախսուս օլտուզունտան, թէպաայը Տէվլէթը Ալիյէմին ճիւմլէսի, հէր հանկը միլլէթտէն օլուր իսէ օլտուն, տէվլէթին խըղմէթ վէ մէմուրիյէթլէրինէ գապուլ օլունաճագլարընտան, պունլար մալիւմաթ վէ գապիլիյէթլէրինէ կէօրէ, վէ ումումի մէմուրլար հագգընտա իճրա օլունաճագ նիզամլար միւճիպինճէ մէմուրիյէթլէրտէ գուլլանիլաճագ օլտուգլարը :

Վէ սալթանաթը սէնիյէմ թէպաասընտան պուլունանլար, տէվլէթ մէկթէպլէրի իչիւն վազ օլունումուշ օլան նիզամլար մուճիպինճէ, կէրէք եաշ վէ կէրէք իմթիհան ճիհէթլէրի իլէ գարարլաշմըշ օլան շարթլարը թէքմիլ իթմիշ օլտուգլարը հալտէ, ճիւմլէսի պիլա ֆարգ վէ այրը սէչի օլունմայարագ Տէվլէթը Ալիյէմին ասքէրիյէ վէ միւլքիյէ մէկթէպլէրինէ գապուլ օլունմասր :

Վէ պուճտան պաշգա հէր պիր
 ճէօմաաթ, իլիմ, զէնաաթ վէ մարի.
 Ֆէթէ տայիր միլէթճէ մէկթէպլէր
 եաբմաղա իղինլի օլուպ, Ֆապաթ
 պու մապուլէ ումումի մէկթէպլէր.
 տէ վէրիլէճէք տէրպլէրին ուսուլի,
 վէ հօճալարընըն սէչիլմէսի, թէրա.
 Ֆը Շահանէմոէն աղուլարը նասպ օ.
 լունաճապ, վէ հէր միլէթտէն գա.
 րըշք պիր իլիմտար մէճլիսինին նէ.
 գարէթ վէ թէֆթիշի ալթընտա պու.
 լունմասը:

Վէ էհլը իսլամ իլէ իրիսթիյան
 վէ եախօտ իսլամտան զայրը տայրը
 թէպաալէրիմ արալարընտա, վէ եա.
 խօտ իսէվի թէպաալէր իլէ իսլամ.
 տան զայրը պաշգա պաշգա մէզհէպ.
 լէրէ թոպի օլան թէպաալէրիմ մա.
 պէյնլէրինտէ, թիճարէթ վէ եախօտ
 (ըրգա, մալա վէ ճանա) տօգուճուր
 ճիւրմլէրէ միւթաալիգ զուհուրա
 կէլէճէք ճէմիի տալալար, (հէր միւ.
 լէթտէն) գարըշք տիվանլարա հէ.
 վալէ օլունուպ, տալալարը տիյնէմէք
 իչիւն իշ պու տիվանլար թէրաֆըն.
 տան գուրուլաճապ մէճլիսլէր աշի.
 քեարտա օլաճաղընտան, տալաճը ի.

լէ խասմի եիւզ եիւզէ կէթիբիլէրէք ,
 պուենլարըն մէյտանա չըգարաճագլա-
 րը շահիտլեր , հեր նէ թագրիր իտէ-
 ճէքլեր իտէ , տայիմա քէնտի այինն վէ
 մէզհէսլլերի իւզըէ իճրա իտէճէքլէ-
 րիննի պիրէր եէմին իլէ թաստիգ իլ-
 լէմէլէրի :

Վէ առէթա հուգուգա (հագգ
 տավալարընա) միւթապիգ օլան տա-
 վալար տախի , էյալէթլեր վէ սան-
 ճագլարըն գարըչըգ մէճլիսլերինտէ ,
 վէ վալի վէ գատըր մէմլէքէթին հու-
 զուրուենտա շէրան վէ եա նիզամէն
 կէօրիւլիւսլ , պու մագուլէ մէհքէմէ
 վէ մէճլիսլերտէ , վագի օլաճագ մու-
 րաֆալար աշիքէարտա իճրա օլուեն
 մասը :

Վէ Խրիսթիյան պուլուենան , վէ
 Խրամտան զայրը օլան թէպաալէր-
 տէն իքի քիմսէ պէյնինտէ մէրաս
 հագգը կիպի մախսուսճա տավալար
 զուհուրինտէ , տավայա սահիպ օլան-
 ար իսթէտիքլերի հալտէ , Բաթրիգ
 վէ եա բուէսսա վէ մէճլիսլեր մարի-
 ֆէթի իլէ կէօրիւլիէք իւզըէ օրալա-
 րա հէվալէ գըլընմասը :

Վէ ճէզա վէ թիճարէթ գանուեն

լէրի իլէ , գարրչըգ տիվանլարտա իճ-
րա օլունաճագ մուրաֆա ուսուլի վէ
նիզամլարը , միւմքին մէրթէպէ չա-
պուգ վագըթտա թէքմիլ օլունարագ
վէ տիվանլարա գայտ վէ զապթ օլու-
նարագ , մէմալէքի մահրուսէյի Շա-
հանէմտէ գուլանըմագտա օլան հէր
տիւրլիւ լիսանէ թէրճիւմէ օլունա-
րագ տաղըթըրըպ իլան օլունմասը :

Վէ ինսանիյէթ հագգընը առա-
լէթ հագգը իլէ պիրլէշտիրմէք իչիւն
հագգլարընտա ֆէնա շիւպհէ օլու-
նանլէր եախօտ ճիւղէի պիր թէրպի-
յէյէ միւսթահագգ պուլունանլէրին
աըգօնուպ հապս օլմալէրինէ մախ-
տուս օլան պիլ ճիւմլէ մահպուսխա-
նա վէ մահալը սայիրէտէ , հապս ու-
սուլինին միւմքին մէրթէպէ աղ վա-
գըթ զարֆընտա էյի պիր հալէ գօ-
նուլմասընա մուպաշէրէթ օլունմա-
սը . վէ հէր հալտէ հապսխանէլէրտէ
պիլէ սալթանաթը սէնիյէմ թէրա-
ֆընտան , վաղ օլունմուշ օլան զապ-
թիյէ նիզամլարընա ույար օլան մուա-
մէլէլէրտէն պաշգա հիչ պիր կէօնէ
ճիսմանի Եանի վիւճոււաճէ ճէզարար
վէ էզիյէթ վէ իսկէնճէյէ պէնդէր

հէր նէվի մուամէլէլէր քիւլլիյէն օր-
թատան գալբըպ պաթալ օլմասը ,
վէ պու թէնպիհէ գարչը կէլէն հէր
նէվի շիտտէթլիւ հարէքէթ մէն վէ
եասագ օլաճաղընտան մատտա պու-
նուն իճրասընը էմը իտէն , վէ ամէ-
լինի իճրա իտէն քիմսէլէր տախի ճէ-
զա գանուենամէսի իգթիզասընճա
թէպաիլ վէ թէքաիը օլունմալէրի :

Վէ կերէք Սթամպօլտա , վէ կե-
րէք սայրը էյալէթլէր վէ շէհրլէր վէ
քէօյլէրտէ , ու մուբու զապթիյէ նի-
զամը մատտէսի , իսթիրահէթինտէ
օլան պիլ ճիւ մլէ թէպասայը միւլիւ-
քեանէմէ քէնտի մալ վէ ճանլարընըն
մուհաֆազասընա սահիհէն վէ գա-
վիէն էմնիյէթ վէրէճէք սիւրէթտէ
նիզամընա կիրմէսի :

Վէ վերկիտէ օլան պերապէրլէք ,
սայրը թէքլիֆլէրտէ տախի պերապէր
օլմագլըղը իճապ իթաիրէճէյի միսիւ-
լը , հուգուգճա օլան պերապէրլէք
տախի վաղիֆէճէ եախօտ ֆարզ օլան
պօրճտա տախի պերապէրլիյի հասըլ
իտէր օլաուլունտան , խրիսթիյան ,
վէ սայրը Վալամտան զայրի թէպաա-
լար տախի ահալիի Վալամ միսիլու

հիսսէյի ասքէրիցէ վերմէլէրի հագ-
 գընտա, կէչէնտէ վէրիլէն գարարէ
 իթաէթ իթմէք մէճպուրիցէթինտէ
 պուլունմալէրի, վէ պու խուսուստա
 պէտէլ վէրմէք վէ եա նագտէն ագճէ
 վէրմէքլէ պիզզաթ ասքէրլիք խըզմէ-
 թինտէն աֆիլ օլունմադ ուսուլինին
 իճրա օլունմասը, վէ ՚Իսլամտան մաա-
 տա թէպաանըն ասքէր սընըֆլարը ի-
 շինտէ նէ սիւրէթտէ գուլանըլաճագ-
 լարը հագգընտա լազըմ կէլէն նիզամ-
 լար եաբըլըպ, միւմքին մէրթէպէ ազ
 վագըթ զարֆընտա տազըթըլըպ իլան
 գըլընմասը :

Վէ էյալէթլէր վէ սանճագլար
 մէճլիսլէրինտէ, ՚Իսլամ, ՚Իսէվի վէ
 սայըր թէպաալարտան պուլունան ա-
 զալարըն նէ եօլտա սէչիլէճէքլէրինի
 պիր սիւրէթը սահիհէյէ գօյմագ,
 վէ բէյլէրին աօզրուճա մէյտանա չըգ-
 մասընա պիր էմնիյէթ վէրմէք իչիւն,
 իչ պու մէճլիսլէրին նէ վէճհիլէն
 թախսիս վէ թէրթիսլէրի հագգընտա
 օլան նիզամաթըն պիր էյի հալէ գօն
 մասընա մուպաշէրէթ իլէ, Տէվլէթը
 Ղլիյէմ, բէյլէրին նէթիճէսինի, վէ վէ-
 րիլէն հիւքմ վէ գարարը, սահիհէն

պիլմէք վէ պուճնա նէզարէթ իթմէք
սէպէպլէրինին վէ թէյսիրլի վէսիլէ-
լէրին թահսիլինի տախի տիւշիւն
մէսի :

Վէ շիւնքի ալըպ սաթմագ , վէ
միւլք վէ ագարէթէ մութասարրֆ
օլմագ մատտէլէրի հագգընտա օլան
գանուկար , պիլ ճիւմլէ թէպասյը
միւլիւքեանէմ հագգընտա հէփ պէ-
րապէր օլտուղունտան , Տէվլէթը Մ-
լիյէմին գանուկարընտա վէ մէմլէքէ-
թին զապթիյէ նիզամաթընտա թապի
օլմագ վէ իթաաթ իթմէք , վէ ասը
եէրլի ահայինին վէրտիքլէրի թէքլիֆ-
լէրի վէրմէք իւղրէ սալթանաթը սէ-
նիյէմ իլէ էճնէպի տէվլէթլէր պէյ-
նինտէ եաբըլաճագ նիզամ վէ մու-
գավէլէ սիւրէթլէրինտէն սօղրա ,
էճնէպիյէ տախի միւլքէ մութասար-
րֆըլգ միւսատտէսինին վէրիլմէսի :

Վէ թէպասյը սալթանաթը սէ-
նիյէմին ճիւմլէսի իւղէրինէ պրրաղը-
լաճագ վէրկիլէր վէ թէքլիֆլէր , սը-
նըֆ վէ մէզհէպլէրինէ պագըլմայա-
րագ , պիր սիւրէթտէ ալընմագտա
խտիւկինտէն , իշ պու թէքլիֆլէրին ,
վէ ալէլ խուսուս էօշիւրլէրին ալը-

նրա թօփլանմանընտա , վուգու պուլը
 մագտա օլան ույլուհսուզ հարէքէթ
 քրին էյիէ թէպաիլ օլմասը իչիւն
 լազըմ կէլէն թէտպիրլէրին չասու
 ճագ տիւշիւնիւլիւպ վէ միւզաքէրէ
 օլունուպ , տօլրուտան տօլրույա վէր
 էի ալմագ ուսուլինին արգա արգայա
 իճրասը գապիլ օլտուգճա , Տէվէթը
 Ալլիէմին վարիասթընըն իլթիզամ օ
 լունմագ ուսուլինին էէրինէ պու
 սիւրէթ էլէ ալընրպ , անճագ շիմաի
 քի ուսուլ իճրա օլունուտուգճա , Տէվ
 լէթը Ալլիէմ մէմուրլէրի իլէ մէճլիս
 ազալարընըն , հէր քէսին էօնիւնտէ
 մէզատ իլէ իճրա օլունաճագ իլթի
 զամլարտան պիրինի քէնտի իւհանէլ
 բինէ ալարըմալարը վէ եախօտ պիր
 կէօնէ հիսսէ ալմալարը շէտիտ ճէ
 զալար իլէ մէն օլունմասը :

Վէ հէր մահալին վէրկի թէքլիֆ
 լէրի տաիի միւմքին մերթէպէ մահ
 սուլաթա զարար վէրմէյէճէք վէ օ
 մէմլէքէթին թիճարէթինէ մանի օլ
 մայաճագ սիւրէթտէ վազ ու թայ
 եին օլունմասը :

Վէ Ֆայտէլի իշլէր հագգընտա
 թայէին վէ թախսիս օլունաճագ միւ

նասիպի մըգտար ագճէլէր իչիւն ,
 պէօյլէ տէնիզճէ վէ գարածա եաբը-
 լաճագ եօլարտան վէ սայիրէտէն ֆա-
 յիտէմէնա օլաճագ էյալէթլէրտէ վէ
 սանճագլարտա , վազ օլունաճագ մախ-
 սուսճա վէրկիլէր , ատէթա վէրկիլէ-
 րինէ իլավէ գըլընմասը :

Վէ սալթանաթը սէնիյէմին պէ-
 հէր սէնէ իչիւն իրատ վէ մասրաֆ
 տէֆթէրինին եաբըլըպ մէյտանա չը-
 գարըլմասը հագգընտա սօն տէֆա
 պիր նիզամը մախսուս եաբըլմըշ օլ-
 տուղունտան պունուն հիւքմիւնիւն
 թէմամէն իճրասընա տըգգաթ օլուն-
 մասը : Վէ հէր պիր մէմուրէ թախ-
 սիս գըլընմըշ օլան մաաշլարըն կիւղէլ-
 ճէ պիր սըրասընա գօնուլմասընա մու-
 պաշիրէթ օլունմասը :

Վէ հէր պիր ճէօմասաթըն րէյիս-
 լէրի , թէրաֆը դիչէրէֆը Շահանէմ
 տէն թայեին օլունաճագ պիրէր մէ-
 մուրլէրի , թէպապը սալթանաթը
 սէնիյէմին ումու միսինէ տայիր վէ
 րաճի օլան մաստէլէրին միւզաքէրէ-
 լէրինտէ , մէճլիսի վալտտէ (ահքեա-
 մը աալիյէտէ) պուլունմագ իւզրէ
 սատրազամըմ վէ վէքիլի մութլագըմ

Թէրաֆընտան մախսուսճա չաղորդւոյ
վէ իշպու մէմուրլէր պիրէր սէնէ ի-
չիւն Թայեին գըլընրայ, պոււնլար մէ-
մուրիյէթլէրինէ պաշլատրգլարը կի-
պի (սատագաթ) եէմինինի իճրա
իթմէլէրի :

Վէ մէճիսի վալանըն աղալարը,
կէրէք աոէթա, վէ կէրէք աոէթոէն
խարըճ վագթտա վուգու պուլան
մէշվէրէթլէրինատ, բէյ վէ տիւչիւն
ճէլէրինի տողրուճա պէյան վէ իֆա-
տէ իթմէլէրի, վէ պոււնտան աօրայը
ասլա բէնճիտէ օլոււմամալարը :

Վէ բըշվէթ վէ իրթիքեապ, վէ
զուլմա տայիր օլան գանոււնլարըն
հիւքմիւ, պիւ ճիւմլէ Թէպաայը սալ-
թանաթը սէնիյէմ հագգլարընտա,
հէր հանկը սընրֆտա վէ նէ տիւրլիւ
մէմուրիյէթատ պուլոււնուրլար իսէ
պուլոււնսոււնլար ուսուլու շէրիյէսի-
նէ ույուշտուրուլարագ իճրա օլոււն-
մապ :

Վէ Տէվլէթը Մ. լիյէմին սիքքէ ու-
սուլինին խալիսլէնմէսի իլէ, մալլիւ-
ճէ մասլահաթլէրինէ իթիպար վէ-
րէճէք պանգա միսիլիւ շէյլէր եա-
բըլայ, մէմալիքի մահրուսէյի Հահա-

նէմին մալճա զէնկինելիք պունարը օ-
 լան խուսուսլարա իգթիզա իտէն սէր-
 մայէլէրին վէրիմէսի, վէ մէմայլէրի
 Շահանէմին մահու լէրինին պիր
 եէրառն պիր եէրէ կէօթիւրիւլմէսի
 իչիւն իճապ իտէն եօլար վէ գանուլ-
 լար (սու եօլարը) աչըմասը վէ կէ-
 րէք շիֆթճիլէք վէ կէրէք թիճարէթիւ
 արթմասընա էնկէյ օլան սէպէպլէրին
 մէն օլունմասը իլէ, սահիհէն գօլայ-
 լըգլարրին իճրա օլունմասը, վէ պու-
 նուն իչիւն Ալարսանըն իլիմ, մարի-
 ֆէթ վէ սէրմայէսինտէն Ֆայտա չը-
 գարըմասընա պագըմասընըն սէպէպ-
 լէրի պիլէթրաֆաիւ շիւնիւլէրէք պիր-
 պիրի արգասը սըրա իճրա պուլու-
 րուլմասը մատտէլէրինտէն իպարէթ
 օլմալ իլէ,

Սիգրի սատրազամը սիւթիւտէ
 շիյէմը միւշարէլէյնսիլ իշ պու ֆէր-
 մանը ճէլիլիւնվանը միւլիւքեանէմի
 ուսուլի իւզրէ կէրէք Ասիթանէմտէ
 վէ կէրէք մէմայլէրի Շահանէմին հէր
 պիր թէրաֆընտա իլան վէ նէչը իլէ
 մաալիւմ օլան խուսուսլարըն պալա-
 տէ պէյան օլունտուղու վէճհիլէ իճ-
 րայի իգթիզալէրինէ վէ պունտան

սէ օյլէ ահ. քեամը ճէլիլէ սինի տայիմէն.
 վէ հէր զաման իճրալը թու թու ըմասը.
 նա լաղըմ կէլէն գալի սէպէպլէր վէ.
 վէ սիլէլէրին թահսիլի վէ թէքմիլի
 խուսուսուսնա հիմմէթը ճէլիլէ սարֆ
 խլէյէսիզ.

Շէ օյլէ պիլէսիզ ալամէթի շէրի.
 Ֆէմէ իթիմաս գըլասըզ.

Սէնէ 1272 մահը ճէմագիլ ախը
 ըն էվայիլինտէ :

Կայտերական Խաթիթը Հիւմայունին
Հայերէն աշխարհագրութիւնի լեզուով լեզուով

Սեփարդ արքայն, իր ձեռքովը այս
պէս գրած է Ֆերմանին վրայ:

ԸՍՏ ԱՅՍՄ Ի ԳՈՐԾ ԴՐՈՒԻ

Ֆերմանին վերնագիրը անթարգ-
մանելի ըլլալուն, միայն վերջի կտու-
րը կը փոխենք Հայերէնի:

Ի՞նչ գերագոյն և բացարձակ փեշակալ,
և արքայական Սեփարդի պարտոյ նշանիս ան-
աստիճան կարգի, և անյնական արժանաւորու-
թեան համար ասեմանումս արքայական նշանը
ինչ բարձրաբնութիւն Սեփարդի Ի՞նչ
Լալի բաշա, Լալի-ած չեղ բարձրացընէ, և
կարողութիւնը և բարեբաղդութիւնը ան-
տեղընէ. թագաւորական նշանագիրս հասնե-
լուն պէս, յեղ ծանօթ ըլլայ որ:

Լատուածային կողմանէ իմ հզօր
և Լալիական ձեռնացս աւանդ տրու-
ած ամէն կարգի հպատակներու:

երջանկու թիւնը, բովանդակապէս կա.
 տարելու թեան հասցընելը, իմ Ա Ե հա.
 պետական բարեսէր մտացս առաջին
 մտածմունքը ըլլալով, այս արքայական
 գահը բարձրացած բարեբաղդ օրէն
 ՚ի վեր, նոյն վախճանաւ ՚ի գործ դը-
 րած մասնաւոր խնամոցս, մինչև հի-
 մա փառք Վարերարին, շատ մը օգտա-
 կար արդիւնքները յայանի տեսնուե-
 լով, երկրին ու ազգին շինու թիւնը
 և հարստութիւնը, թէպէտև օրէ օր
 աւելնալու վրայ է, բայց և այնպէս
 մեծի տէրութեանս պատուոյն յար-
 մարելու և քաղաքակրթեալ ազգաց
 մէջ իրաւամբ ստոյցած բարձր և կա-
 ընոր գրիցը վայելելու վիճակին կատա-
 ղելու թեանը համար, մինչև հիմա
 հրամայելու և հաստատելու կարող
 եղած նորանոր բարեկարգ կանոնա-
 դրութեանցս, վերստին հաստատու-
 թիւնը և ընդարձակութիւնը, նոյն
 իսկ Արքայական բարեգու թ կամացս
 տրամադրութիւնը ըլլալով, և միան-
 գամայն ընդհանուր ամէն կարգի հը-
 տատակներուս, գեղեցիկ և բարեջան
 արդիւնքներովը և մեզի յայանի հա-
 բազատութեամբ դաշնակից եղած ար-

տաքին մեծամեծ տէրութեանց բարեկամական հսկողութեանը և օգնականութեանը ազդեցութեամբը, և Մստուածային խնամքով, մեծի տէրութեանս բարձր իրաւունքները արտաքուստ նոր և կրկին հաստատութիւն մը ընդունելով, և այս առթով, սոյն այս ժամանակը, մեծի տէրութեանս համար ապագայ բարեբեր դարու մը սկիզբը համարուելով, և ներքուստ անգամ, մեծի տէրութեանս զօրութեանը և կարողութեանը առաւելնալուն, և քաղաքակցութեան սրտակից կապակցութեամբ իրարու հետ կապուած, և արդարասէր և խնամակալ աչացս առջին հաւասար գտնուող ամէն կարգի արքայական հպատակներուս երջանկութիւնը, ամէն կերպով կատարելութեան հասցընելուն և տէրութեանս երկրին բազմամարդութեանը կարևոր եղած միջոց և պատճառներուն յառաջ երթալը, գորովագութ և արքայական կամացս բերմունքը ըլլալով, հետևեալ կարգադրութիւններուն ՚ի գործ դրուելուն համար արքայական բարձր կամքս յայտնած եմ ինչպէս որ կը հետեւի:

Կիւ լիանէն կարգացուած խաթ-
թը հիւ մայու նով, և Թանդիմաթը
խայրիյէյին համեմատ, ամէն ազգէ և
ամէն կրօնքէ ըլլող ընդ հանուր արքա-
յական հպատակներուս առանց խըտ-
րու թեան, իրենց անձանցը, ստաց-
ուած օցը և սրատիւներուն պահպա-
նու թեանը համար մեր բարձր և ար-
քայական կողմանէ խոստացուած և
և նուիրուած ապահովութիւնները,
նաև այս անգամ կրկին և վերստին
հաստատելով, ասոր կատարելապէս
ի գործ դրուելուն համար, ազդու
միջոցներ ձեռք պիտի առնուին :

Էլ իմ արքայական գորովագութ
և բարձր թեւերուս հովանաւորու-
թեամբը, տէրութեանս երկրին մէջ
բնակող բրիստոնեայ, և ուրիշ իսլամ
չեղող հպատակացս ժողովուրդներուն
իմ բարձրապատիւ նախնեացս տուած
և նուիրած ամէն կերպ հոգեւոր ար-
տօնութիւնները և ազատութիւննե-
րը, նաև այս անգամ վերստին նորո-
գուելով կը հաստատուին : Աւստի
իսլամ չեղող, բրիստոնեայ և ուրիշ
հպատակաց ամէն մէկ ժողովուրդը,
հիմակու հիմա ձեռու ընին եղած ար-

տօնութիւնները ու ազատութիւնները, որոշեալ ժամանակի մը մէջ աչքէ անցընելով, ներկայ ժամանակիս և թէ քաղաքակրթութեան արդիւնքը եղող յառաջադիմութեանցը հետեւ մունքը սեպուած նաև ուրիշ բարեկարգութիւնները, թագաւորական կամօքս և հաւանութեամբս, բարձրագոյն Արանս ակնարկութեանը տակ ըլլալու պայմանաւ մասնաւորապէս Պատրիարքարաններուն մէջ հաստատուելու ժողովքներուն միջոցովը մը տածուելով, բարձրագոյն Արանս պիտի առաջարկուին :

Աստի թէ բարեյիշատակ Պաթիհ և երկրորդ Սուլթան Սէհէմիտին, և թէ իր բարձրագահ յաջորդներէն, Պատրիարքներուն, և քրիստոնեայ եպիսկոպոսներուն տրուած ազատութիւնները ու կարողութիւնները, հիմա իմ բարեսէր դիտաւորութեամբս այս ժողովրդոցը ապահովուցած նոր դրից և վիճակին հետ յարմարցընելով, և Պատրիարքներուն համար մինչև հիմա ՚ի գործ դրուած ընտրութեան կերպը, աղէկ կարգի մը դրուելէն վերջը, իրենց

Պատրիարքութեան բարձր հրամանագրին զօրութեանը համեմատ մըտարնջենական կերպով Պատրիարք ընտրուելու և հաստատուելու կանոնը ճշգիւ և ստուգիւ 'ի գործ պիտի դրուի. և մեր բարձրագոյն Վրանը հետզանազան ժողովրդոց եկեղեցական գլխաւորներուն խորհրդակցութեամբը հաստատուելու ձեին համեմատ, Պատրիարքները, Սեփրապօլիտները, Առաջնորդները և Ապիսկոպոսները և Խախամները, պաշտօնի հասած ժամանակին (հաւատարմութեան) երդում ընելու պարտաւորութիւննին պիտի անյապաղ կատարեն :

Այլ ինչ ձե և պատճառաւ որ ըլլայ եկեղեցականաց տրուած կերպ կերպ դրամական տուրքերը բոլորովին արգիլուելով, ասոնց տեղը Պատրիարքներուն կամ ամբողջ ժողովրդեան մը գլուխ եղողներուն որոշեալ եկամուտներ կապուելով ուրիշ եկեղեցականներուն ալ իրենց աստիճանին և պաշտօններնուն պատշաճ, և ասկէց ետքը տրուելու կանոնին համեմատ և արդարաբաշխ կերպով մը ամսական ապրուստներ պիտի տրուին :

Եւ բովանդակ քրիստոնէայ եկեղեցականաց, շարժական և անշարժ ստացուածոցը ամենեւին չի պիտի դպչուի: Եւ Իսլամ չեղող Քրիստոնէայ և ուրիշ հպատակաց ամեն մէկ ժողովրդեան ազգային գործոցը կառավարութիւնը իրենց եկեղեցական և աշխարհականներէն ընտրուած անդամներէ բաղկացեալ ժողովքի մը հսկողութեանը պիտի յանձնուի:

Եւ բոլոր բնակիչները մի և նոյն կրօնքէ եղող քաղաքներուն և մեծ և պզտիկ գեղերուն մէջ, կրօնական պաշտամանց վերաբերեալ շէնքերուն, և դպրատուն և հիւանդանոց և գերեզմաննոցի պէս տեղերուն իրենց առջի չափը և վիճակը պահելով նորոգութիւն ամենեւին արգելք մը չի պիտի ըլլայ: Բայց ասանկ տեղերուն նորէն շինուիլը հարկ ըլլալու որ ըլլայ, Պատրիարք կամ ազգին գլխաւորներուն հաւանութիւնը առնուելէն ետեւ, ասոնց չափը և շէնքին ձեւը միանգամայն բարձրագոյն Իրանը ներկայացունել հարկ ըլլալով, կամ ներկայացած չափը ու ձեւը ընդունվելով, Թագաւորական հրամա-

նացս համեմատ շէնքը պիտի շինուի
և յառաջ տարուի, և կամ այն բանին
համար ինչ ակնածութիւն կայ նէ,
որոշեալ ժամանակի մը մէջ պիտի ծա-
նուցուի :

Երբոր ժողովուրդ մը իր բնակած
տեղը բոլորովին համակրօն է և ու-
րիշ այլակրօն ժողովրդեան հետ խառ-
նուած չէ նէ, անանկ տեղեր իր կը-
րօնական պաշտամունքը, յայտնի և
ակներեւ և բացարձակ կերպով պի-
տի կարենայ ՚ի գործ գնելու, բայց
բնակիչները այլակրօն եղող քաղաք-
ները ու մեծ ու պզտիկ գեղերը, ա-
մեն մէկ ժողովուրդ, իրեն մասնաւո-
րապէս բնակած թաղերուն մէջ, վե-
րագրեալ կանոնաց համաձայն իրենց
եկեղեցի, հիւանդանոց և գերեզ-
մաննոցը պիտի կարենան նորոգել և
և յարգարել :

Եւ ասանկ տեղեր այնպիսի շէն-
քերը բոլորովին նորէն շինել որ հարկ
ըլլայ, ասոնց համար կամ Պատրիարք-
ները և կամ Եռաջնորդները և կամ
Սեպարապօլիտները, բարձրագոյն Վրո-
նէն հրաման խնդրելով, տէրութիւ-
նը ներքին քաղաքական արգելք մը

չի գտնայ նէ, Թագաւորական հրա-
մանաւս հաւանութիւն պիտի տրվի,
և այս կերպ բաներու մէջ, տէրու-
թեան հողմանէ պէտք եղած գործու-
ղութիւնները բոլորովին ձրի պիտի
ըլլան:

Այլ մի և նոյն կրօնի հետեւողնե-
րը, ինչ թուով ըլլան նէ ալ ըլլան,
այն կրօնին բոլորովին ազատութեամբ
պաշտուելուն, ինչ կարեւոր և հաս-
տատուն միջոցներ պէտք է նէ, ա-
մէնն ալ պիտի ՚ի գործ դրուին:

Բնդհանուր և ամեն կարգի հպա-
տակներէս, կրօնի, լեզուի և ազգու-
թեան պատճառաւ, մէկ կարգը մէ-
կալ կարգէն վար բռնելու մտք գոր-
ծածուած ամեն կերպ խօսք, բառ և
խտրութիւնները, դիւանական գրք-
վածքներէն ասկէց ետեւ մշտնջենա-
ւորապէս պիտի անհետ և անտեսա-
նելի ըլլան: Այլ ժողովրդեան մէջ ի-
րարու և կամ պաշտօնատեարց հող-
մանէ այս կերպ անարգութեան և
ամօթոյ պատճառ եղող ամեն կերպ
որոշիչ և խտրիչ խօսքերը կանոնական
կերպով պիտի արգելուի:

Այլ որովհետեւ կայսերական եր-

կիրներուս մէջ ամեն հաւատք և ամեն կրօնքի պաշտամունքը բոլորովին ազատ է. նոյն պատճառաւ իմ Արքայական հպատակներէս ամենեւին մէկու մը իր հաւատքին պաշտամունքը գործադրելու արգելք մը պիտի չի կարենայ ըլլալ. և այս վախճանաւ բնաւ մէկու մը բռնութիւն կամ նեղութիւն մը չի պիտի տրուի :

Եւ հաւատքը կամ կրօնքը փոխել տալու համար բնաւ մէկու մը բռնութիւն չի պիտի ըլլայ :

Եւ տէրութեանս պաշտօնատէր և գործակալները ընտրել և անուանել, Թագաւորական կամքէս կախեալ ըլլալուն, տէրութեանս հպատակներէն, ամենն ալ ինչ ազգէ ըլլան նէ ալ ըլլան, տէրութեանս պաշտօններուն և ծառայութիւններուն ընդունուելով, ասոնք ըստ իրենց արժանաւորութեան և ընդունակութեան, և ընդհանուրին համար գործադրուելու կանոնացը համաձայն կերպով, պաշտօններու վրայ պիտի գրուին :

Եւ բարձր տէրութեանս հպատակներէն, Թագաւորական Նշարոց-

ներուն համար հաստատեալ կանոնա-
ցը, թէ հասակի և թէ քննութեան
վերաբերեալ պայմանները ունենալու
որ ըլլան, ամենն ալ առանց խարու-
թեան, տէրութեանս քաղաքական և
զինուորական դպրատունները պիտի
ընդունուին: Եւ ասկէ իզատ, ամեն
ժողովուրդ, գիտութեան, ճարտա-
րութեան արուեստի դպրոցներ կա-
ռուցանելու հրաման և ազատութի
ունենալով, միայն թէ այսպիսի դըս-
րոցաց մէջ ուսմանց եղանակին և
դասատուներուն ընտրութիւնը, ան-
դամները իմ Թագաւորական կողմա-
նէս որոշուած հասարակաց կրթու-
թեան խառն ժողովքի մը հսկողու-
թեան ու քննութեան ենթակայ պի-
տի ըլլայ:

Եւ Իսլամներուն հետ Քրիստոնե-
տայ և կամ ուրիշ Իսլամ չեղող հպա-
տակներուս մէջ, և կամ Իսլամ չե-
ղող տարբեր կրօնքէ հպատակներէն
իրարու մէջ մէկ մէկու հետ թէ ա-
ռուտուրի և թէ սճրագործութեան
պատճառաւ ծագած դատերուն դա-
տաստանը խառն ատեաններու մէջ
պիտի տեսնուի:

Աս դատերը մտիկ ընող ատեանները հրապարակաւ ըլլալուն, թէ դատին տէրը և թէ իր հակառակորդը երես երեսի բերուելով, ասոնց, մէջ բերելու վկայները, իրենց վկայութիւնները միշտ իրենց հաւատոյն և կրօնքին համաձայն կերպով ընելիքին երգումով ալ պիտի հաստատեն :

Աւրիշ հասարակ իրաւանց վերաբերեալ դատերն ալ գաւառներուն և նահանգներուն խառն ժողովքներուն մէջ, իւրաքանչիւր գաւառին Վալիին և Գաւառչին առջին, կամ օրինաց և կամ կանոնաց համաձայն կերպով պիտոր դատվին. և այսպիսի Սէհքէմէներուն և ժողովքներուն դատաստանական գործողութիւնները հրապարակաւ պիտի ըլլան :

Եւ Իսլամ չեղող, թէ Քրիստոնեայ և թէ ուրիշ կրօնքի տէր հպատակներէս, երկու հոգւոյ մէջ, ժառանգութեան վերաբերեալ դատերուն պէս, մասնաւոր դատեր որ պատահի, դատին տէրերը թէ որ ուզեն, իրենց դատը Պատրիարքին, կամ գրեխաւորաց և կամ ժողովքին առջին

տեսնուելու համար անոնց պիտի յանձնուի :

Պատժոյ և կամ առուտուրի վերաբեալ կանոններուն հետ , խառն ժողովքներուն մէջ դատաստանաբըն- նութեան եղանակին վերաբերեալ կարգադրութիւնները , որչափ կարելի է նէ շուտով պիտի սահմանուին արձանագրուին և դիւանական գիրք մը ըլլան , և տէրութեանս երկրին մէջ իսովաժամէն լեզուներուն թարգմանուելով պիտի հրատարակուին :

Այլ մարդկութե՛ն իրաւունքը , արդարութեան իրաւանց հետ միացընելու համար , կամ վրանին միայն գէշ կասկած մը ըլլալուն և կամ թեթեւ կերպով պատժուելու համար բանտի դատապարտուողներուն բանտարգելութեան տեղերը և կամ ասոնց նման պատժոյ տեղերուն մէջ , գործածուած զսպողական տրամադրութիւնները , որչափ կարելի է նէ քիչ ժամանակի մէջ աղէկ կարգի մը մէջ պիտի դրուին : Այլ նաև ասանկ պատժարաններուն մէջն անգամ , մեծի տէրութեանս կողմանէ 'ի գործածուած պատժական կարգադրու-

Թեանց յարմար միջոցներէն զատ , ուրիշ ինչ և իցէ մարմնական պատիժ , և նեղութեան և տանջանքի պէս գործողութիւններուն ամէնն ալ բարձուին և անհետ պիտի ըլլան : Այլ ասոր ներհակ եղող սաստկութիւնները բոլորովին արգելեալ և խափանեալ ըլլալէն 'ի զատ , ասանկ բան մը հրամայող պաշտօնատէրը , և ասիկայ գործքով կատարող անձինքներն ալ , ըստ կանոնագրքի պատժոց պիտի փոխուին և պատժուին :

Այլ թէ Աստուանդնուպօլիս և թէ ուրիշ գաւառները և նահանգները և գեղերը , ոստիկանութեան (զապթի-յէյի) վերաբերեալ տրամադրութիւններուն աղէկ կտրգի մը մանալը , բոլոր հանդարտիկ հպատակներու ստացուածոց և անձանցը ստուգիւ և հաստատուն կերպով մը ապահովութիւն տալու եղանակաւ մը պիտի գլուխ տարուի :

Այլ որովհետև տուրքերուն հաւասարութիւնը , հարկաւ ուրիշ հարկերուն հաւասարութեանն ալ պատճառ կրլայ , ասանկ ալ իրաւանց հաւասարութիւնը , ուրիշ պարտաւո-

րու թեանց ալ հաւասարութիւնը կ'ենթադրէ, ուստի թէ Քրիստոնէայ և թէ ուրիշ իսլամ չեղող հպատակներս ալ, իսլամ ժողովրդեան պէս զօրաբաժին տալու համար, պէտք է որ այս վերջի ժամանակներս հրատարակուած որոշմանը հարկաւ գլուխ ծռեն: Եւ այս գործքիս մէջ կամ անձամբ զինուորութիւն ընելու, և կամ փոխարէնը ստակ տալով զինուորական ծառայութենէն ազատ մնալու կանոնը պէտք է որ 'ի գործ դրուի: Եւ իսլամէն զատ ուրիշ հպատակներուս, զինուորական կարգաց մէջ ինչ կերպով ընդունուելուն պէտք եղած կարգադրութիւնը, որչափ կարելի է նէ քիչ ժամանակի մէջ գլուխ հանուելով, պիտի տարածուի և հրատարակուի:

Եւ նահանգական կամ գաւառական ժողովքներուն թէ իսլամ, թէ Քրիստոնէայ և թէ ուրիշ հաւատքեղող անդամներուն ընտրութիւնը, հաստատուն կարգի մը դրուելուն, և իւրաքանչիւր անդամ իր կարծիքը ազատութեամբ յայտնելուն համար պէտք եղած ապահովութիւնները տը

բուելուն , և այսպիսի ժողովքներուն
ինչ կերպով կարգադրուելուն և հաս-
տատուելուն վերաբերեալ տրամա-
դրութիւններուն աղէկ կարգի մըտ-
նելուն պէտք եղած ճարը հոգացուե-
լով , մեծ տէրութիւնս այսպիսի ժողո-
վոց մէջի խորհուրդներուն կամ կար-
ծիքներուն և որոշումներուն ճիշդ տե-
ղեկութիւն մը ստանալու և գիտնա-
լու և ասոր վրայ հսկելու ինչ պատ-
ճառ և միջոցի հարկէ նէ ամէնն ալ
պիտի մտմտայ :

Եւ որովհետեւ առնելու ծախելու ,
և անշարժ ստացուածներու և հա-
սոյթներու տէր ըլլալու վերաբերեալ
կանոնները բովանդակ կայսերական հը-
պատակացս համար արդէն հաւասար
են , թէ մեծի տէրութեանս կանոն-
ներուն , և թէ քաղաքական ոստիկա-
նութեան կարգադրութիւններուն
հնազանդ ըլլալու , և բուն տեղացւոց
սուած հարկերը տալու պայմանաւ ,
մեծի տէրութեանս , յայսմ մասին
արտաքին տէրութեանց հետ պէտք
եղած դաշնադրութիւններն ալ կար-
գի դրվելէն ետեւ , օտարականաց ալ
անշարժ ստացուածոց տէր ըլլալու

Թոյլտուութիւն պիտի ըլլայ :

Եւ մեծի տէրութեանս ամէն հը պատակներուն վրայ ձգուած ամէն տուրքերը և հարկերը, իրենց կարգին և կրօնքին շինայուելով հաւատարապէս առնուելու վրայ ըլլալուն, այսպիսի հարկերուն և մանաւանդ տասանորդներուն (էօշիւրներուն) հաւաքուելու գործողութեանց մէջի անկարգութիւնները և գէշութիւնները աղէկ կարգի մը բերելու համար պէտք եղած միջոցները շուտով պիտի մտածուի և քննուի :

Եւ ամէն տեղէն ուղղակի տուրք առնելուն կերպը, քանի որ հետզհետէ գործադրութեամբ կարելի որ ըլլայ, տէրութեան եկամուտները մէկու մը միայն ծախելը (իլթիզամ ընելը) պիտի վերնայ, և այս ուղղակի տուրք առնելուն կերպը պիտոր հաստատուի : Բայց քանի որ հիմա կուան կերպով կը գործուի, որովհետեւ այսպիսի տուրքերը հրապարակական աճուրդով (մէզատով) պիտի ծախուին, մեծի տէրութեանս պաշտօնակալներուն, և ժողովքի անդամներուն, թէ այսպիսի վարձակալու-

Թիւն մը ընել, և թէ վարձակալէն բաժին մը պահանջելը սաստիկ և և խիստ պատիժներու տակ արգելեալ է :

Այն տեղերուն տուրքերը, որ չափ կարելի է նէ այն տեղերուն բերքերուն մնաս չի տալու, և ներքին առուտուրը չի խափանելու կերպով պիտի դրուի և պահանջուի :

Հասարակութեան օգտակար չի նուրթեանց համար, պատշաճ գումար մը դրամոց պիտի որոշուի, և որ գաւառ կամ նահանգ, թէ ծովի և թէ ցամաքի վրայ շինուելու ճամբաներէն կամ ուրիշ ասոնց նման բաներէն օգուտ մը պիտի տեսնայ նէ, այն որոշեալ դրամոց գումարն ալ իբրև առանձին տուրք մը, միւս տուրքերուն հետ մէկտեղ պիտի վճարեն :

Եւ մեծի տէրութեանս տարեկան եկամուտը և ծախքը յառաջուց որոշել և ծանուցանելուն համար արդէն ասկէց յառաջ մասնաւոր կանոն մը դրուած ըլլալուն, ասոր կատարելապէս և անխափան ՚ի գործ դրուելուն պէտք եղած մտադրութիւնը զանց պիտի չըլլայ :

Եւ իւրաքանչիւր պաշտօնատեարց
ամսականներն ալ մէկ աղէկ կարգի մը
գրուելուն հոգ պիտոր տարուի :

Սեճի տէրութեանս ընդհանուր
հպատակացը վերաբերեալ նիւթոցը
քննութեանը ներկայ գտնուելու հա-
մար, իւրաքանչիւր ժողովրդեան գրու-
խաւորներէն, և իմ Թագաւորական
կողմանէս որոշուած մէյմէկ գործա-
կալ, իմ բարձրապատիւ փոխանոր-
դիս կողմանէ, Արդարութեան մեծ
ժողովքը մասնաւորապէս պիտի հը-
րաւիրուին : Այսպիսի գործակալնե-
րը մէյմէկ տարուան համար որոշուե-
լով, իրենց գործակալութիւնը սկսե-
լու ժամանակնին, պէտք եղած եր-
դումն ալ պիտի անյապաղ կատարեն :

Եւ այն Գերագոյն ժողովքին ա-
մեն անգամները թէ իրենց սովորա-
կան և թէ արտաքոյ կարգի խորհուրդ-
ներուն մէջ իրենց կարծիքը և խոր-
հրդածութիւնները ազատաբար պի-
տի երեւան հանեն, և այս բանիս
համար իրենց բնաւ մէկ կողմանէ նե-
ղութիւն մը պիտի չի արուի :

Եւ կաշառառութիւն, զրկանք և
ուրիշ անիրաւութեանց համար ար-

դէն սահմանուած կանոնները , մեծի տէրութեանս ընդհանուր հպատակներուն նկատմամբ և ինչ կարգէ և աստիճանէ և ինչ պաշտօնի տէր որ ըլլան անխտիր օրինաց համաձայն կերպով 'ի գործ պիտի դրուի :

Եւ մեծի տէրութեանս դրամական նիւթը զտելու , և գանձին պատիւը բարձրացընելու համար դրամասեղան կամ պանգայի նման ձեռնարկութեանց 'ի գործ դրուելուն հետ , տէրութեանս նիւթական հարստութեանցը աղբիւր ըլլալու բաներուն պէտք եղած դրամագլուխները ճարելու հոգ պիտոր տարուի :

Եւ տէրութեանս բերքերը մէկ տեղէն մէկալ տեղ փոխադրելու համար պէտք եղած ճամբայ և ջրանցքներուն բացուելուն , և երկրագործութեան և վաճառականութեան մեծնալուն և շատնալուն արգելք եղող պատճառները անհետ ընելով , պէտք եղած ամեն դիւրութիւնները ստուգիւ պիտի գլուխ հանուին :

Եւ ասոնց կարեւոր սեպուած միջոցներուն համար , Եւրոպային գիտութիւն , արուեստ և դրամագլուխ

ներէն ինչ կերպով օգուտ կրնայ քաղ-
վիլ նէ, աղէկ մը մտմտալով հետըզ-
հետէ գործադրութեանցը ուշադ-
րութիւն պիտի ընէք :

Ուստի դուք, որ վերոգրեալ բարձ-
րաստիճան փոխանորդ և տեղակալ
էք, այս գերագոյն Հրամանագիրս
ըստ պատշաճին թէ կստանդհուպօ-
ւիս, և թէ տէրութեանս ուրիշ ա-
մեն մէկ կողմը, տարածելով և հրա-
տարակելով, մէջի գրուած նիւթե-
րուն գործադրութիւնը վերոյգրեալ
կերպով գլուխ ելլալուն, և մէջը պա-
րունակեալ բարձր վճիռները միշտ և
հանապազ գործնական ըլլալուն, ինչ
ազդու և հաստատուն միջոց պէտք
է նէ կատարելապէս ՚ի գործ դրուե-
լուն մեծ փոյթ և խնամք տանիք
պիտի :

Սյսպէս պիտի գիտնաք, և փա-
ռաւոր նշանագրիս հաւատ ընծայէք :

Պրո-եղ- 1272 Ղեմալէլ անըր ամսոյն
«Կէնիւրը» :

The first part of the paper is
 the title page, which is
 the most important part of the
 book. It contains the title, the
 author's name, and the date of
 publication.

The second part of the paper is
 the preface, which is written by
 the author. It usually contains
 information about the book's
 purpose and the author's
 intentions.

The third part of the paper is
 the introduction, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's structure and the author's
 intentions.

The fourth part of the paper is
 the main body of the text, which
 contains the main content of the
 book. It is usually divided into
 chapters and sections.

The fifth part of the paper is
 the conclusion, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The sixth part of the paper is
 the index, which is written by
 the author. It usually contains
 information about the book's
 structure and the author's
 intentions.

The seventh part of the paper is
 the appendix, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The eighth part of the paper is
 the bibliography, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The ninth part of the paper is
 the notes, which are written by
 the author. They usually
 contain information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The tenth part of the paper is
 the index, which is written by
 the author. It usually contains
 information about the book's
 structure and the author's
 intentions.

The eleventh part of the paper is
 the appendix, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The twelfth part of the paper is
 the bibliography, which is written
 by the author. It usually
 contains information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The thirteenth part of the paper is
 the notes, which are written by
 the author. They usually
 contain information about the
 book's purpose and the author's
 intentions.

The fourteenth part of the paper is
 the index, which is written by
 the author. It usually contains
 information about the book's
 structure and the author's
 intentions.

